

Henri Boulad

ŽIJ SVOBODNĚ

Karmelitanské nakladatelství Kostelní Vydří

1996

Nihil obstat: P. Vojtěch Cyril Kodet OCarm.

Imprimi potest: P. Radim Josef janičár OCarm.

SVOBODA - SKUTEČNOST NEBO ILUZE?

Svoboda se stala epochálním pojmem, který staví lidi před velké problémy, protože s ní přicházejí otázky. Jak dlouho již lidský duch bádá o svobodě a kolikrát se domníval, už v době renesance nebo za francouzské revoluce a ve všech reformních hnutích, že již našel, co hledal. I v nynější době se lidstvu, které sklánělo hlavu a mlčelo, stále manifestuje svoboda břeskými tóny trumpet.

Zdá se, že člověk procitl, probudilo se u něj vědomí ke svobodě; objevil, že když chce, může být svobodnou a nezávislou bytostí. Stále častěji se ozývají ostřejší požadavky na spoluurčení a sebeurčení. Tyto požadavky pronikají jako třaskavá směs do každé životní oblasti, zachvacují všechny vrstvy obyvatel, všechny věkové skupiny a sociální třídy. Svoboda kdysi koloniálních zemí a národů, svoboda pracující třídy, svoboda ženy, svoboda dítěte; v mnoha dalších oblastech lidské existence se vyžaduje právo být svobodný - a to plným právem.

Ale i když se nám lidem možnost svobody ukázala v obdivuhodných obrazech, brzy se objevily pochybnosti, protože po halasném, triumfálním zpěvu lidí, kteří se cítili svobodní, pozvedli seriózní filosofové a jiní učené mužové hlas a lidstvo zchladilo:

Je to všechno omyl, nejste svobodní. Vaše svobodné chování dnes, to není nic jiného, než šermování naoko, protože svoboda je iluze.

Už velký sociolog Durkheim v minulém století věděl dobře o sociologickém tlaku, který jak olovo tížil člověka a prohlašoval o něm, že je nesvobodný. Popsal tu hluboce působící moc nejrozličnějších sociálních skupin na jednotlivce a k tomu ještě v nás pevně vryté normy výchovy, jichž se nikdy nezbavíme. Jsme vystaveni působení vnějších sil,

jako bychom byli jejich hračkami, a nejsme vůbec svobodné bytosti. Každé lidské chování se dá vysvětlit pomocí tohoto vnějšího tlaku. Člověk nemůže být svobodný, protože věří pevně v sociologické síti, která určuje jeho chování.

Po Dürkheimovi i to byl Freud, který tvrdil totéž, i když poněkud méně zdůrazňoval vnější sociologické tlaky než spíše psychologický tlak z nitra člověka. Freud nastavil člověku zrcadlo jeho vlastní minulosti a dal mu v něm poznat jeho zátěž z dětství. Tvrdil, že naše údajně svobodné jednání a chování je vlastně řízeno z hlubinných vrstev nevědomí. Psychologie nevědomí se rozvinula v rozsáhlý vědecký obor, který nás poučuje o naší závislosti na vlastním dětství, tedy o naší závislosti na poutech vlastní minulosti.

Před lety se objevil tzv. strukturalismus, který na základě zděděných vzorů chování a cítění a na základě fenoménu řeči nám chtěl rovněž dokázat, že nejsme svobodni: jsme pevně zasazeni v jakémsi rámci, který nejsme schopni rozbít, a tím je dopředu určen náš osud.

Je tedy svoboda člověka skutečností nebo iluzí? Jedni nás ujišťují a prohlašují svobodu velkohubě a vášnivě, druzí ji velmi vážně zpochybňují a dokonce vyvracejí. Co si o tom myslet, co nám zjevuje evangelium o pojmu svobody? Zděšeně sledujeme zprávy o neustále se rozmáhajících krutostech mezinárodního terorismu, čteme statistiky o zneužívání dětí, o týrání z politických důvodů a o jiných zločinech proti lidskosti. Tváří v tvář těmto faktům zaujímáme dvojí postoje. Kategorický člověk obviňuje: tito netvoří musí za své ďábelské činy, za které jsou odpovědni jen oni. být exemplárně potrestáni. Soucitný člověk však řekne: Tito politováníhodní lidé jsou vlastně ubohé oběti svého prostředí a výchovy! Jsou výsledkem toho, že se jim něčeho nedostalo, my to neznáme a proto nemůžeme odsuzovat! Když je někdo nazývá kriminálníky a vrahy, pak jsme to i my všichni, protože oni nejsou vinni více než my: kdyby se jim dostalo normální víry, lásky a životních principů, nezkalilo by to jejich bytost.

Vinní nebo nevinní? Je svobodné konání konkrétní skutečností nebo je to jenom krásné přání? Nemyslete si, že dnes by se všichni sjednotili v názoru na muže jako Hitler. Jedni by ho nazvali nejtěžším zločincem v lidských dějinách, další by ho omlouvali jako ubohého blázna nebo jako patologický případ - a tím by ho vlastně prohlásili za nevinného. A kdo je odpovědný za dílo zkázy, které Hitler zanechal?

Stále se vracíme ke stejné otázce: Existuje vůbec svoboda, kterou hledáme? Je možné že to, co nazýváme svobodou, je čirý výmysl, fatální omyl? Zeptám-li se sama sebe na princip svobody, odpovědí je mi mlčení. Nezačíná má nesvoboda vlastně už od mého narození?

- Já sám jsem si nevybral, zda budu žít nebo ne. Nikoho nezajímá můj názor, má existence začala, aniž bych se k tomu mohl sám nějak vyjádřit. To už je první výzva: Žiju, aniž bych to chtěl. Když pomyslím na své vlastně nedobrovolné bytí, musím v tom vidět ironii, protože ANO jsem k svému životu nedal, ale byli to jiní, kteří mi neponechali žádnou volbu.
- Ne zvolil jsem si své jméno, také to mi dali jiní.
- Nevybral jsem si ani rodiče, ani sourozence, ani strýce a tety, vůbec celé příbuzenstvo!
- Ne zvolil jsem si dobu svého žití, byl jsem do ní vsazen svým narozením. Proč do dvacátého století a proč ne třeba do patnáctého nebo do dvaadvacátého?
- Nevybral jsem si ani svou vlast, ani národnost.

Všechno mi bylo dáno a mně nezbylo, než to přijmout. Kde, při všem na světě, naleznu něco ze své osobní svobody? Kdo by mi mohl něco namlouvat, že jsem svobodnou bytostí při tolika tlacích a danostech osudu? A to, co jsme vyjmenovali, to zdaleka není všechno! Můžeme k tomu připočít veškeré sociálně determinující skutečnosti podle Dürkheima, které na mně lpějí od okamžiku mého narození až k dnešnímu dni. S Freudem musíme připočít veškeré „směrnice“, které mi jako trychtýřem nalili v rodičovském domě. ve škole, v kostele ... Pak už téměř uvěřím, že tím vším dohromady je určen způsob mého myšlení a chování - tedy bytost, kterou jsem. Jsem vlastně touto zašmodrchanou směsí a čím přesněji se snažím

pátrat po sobě. tím determinovanější se mi jeví mé bytí, to znamená, že je určeno obrovským počtem faktorů, které mají kořeny třeba daleko v *mé* minulosti nebo hluboko v nevědomí, ale v obou případech jsou pro mě nedosažitelné a nezjistitelné.

A společnost, ve které žiji, mi do toho vkládá zbytek! Není právě ona popřením veškeré svobody? „Společnost“ - to jste vy! Vy ohrožujete mou svobodu! Když jsem sám ve svém pokoji, dělám, co chci. Jakmile ale přijde někdo druhý, není ani jeden z nás svobodný a nemůže dělat co chce. Zeptejte se manželů! Když jsme v pokoji tři, pak se cítím ještě méně svobodný a při deseti lidech vlastně už na jakoukoli svobodu přestanu myslet. Při společenských událostech se sejde třeba slova nebo tisíc lidí, kteří musí na sebe brát ohledy a pětimilionové město může fungovat jen proto, že zde jednotlivec prostě svobodu nemá. Je tomu tak, nebo není? Všichni si vzpomeneme na plynulou jízdu po prázdných ulicích. Dnes se musím prodírat pekelnou dopravní spleť a musím se naučit čekat. Ztracený čas mi nikdo nenahradí! Denně zakouším za volantem svou nesvobodu a představuji si, že nesvoboda na této planetě vzrůstá s každým přibývajícím člověkem. Když se to někdo nedomnívá, tomu to bude jasnější, až na světě bude třeba 10 miliard lidí. SVOBODA JE ILUZÍ.

Nejsem ovšem ještě u konce, protože existují další omezení svobody. Nahlédněme hlouběji a pozorujme své tělo:

- Ne zvolil jsem si pohlaví. Příroda tak rozhodla a tím mi byla předem určena má životní forma.
- Ne zvolil jsem si vzrůst ani zdraví, jsem tedy určen biologicky. Často cítím, že nemohu vykonat to, co bych třeba vykonat chtěl, a že mé možnosti jsou omezené. Všude narážím na hranice: ve sportu, při jídle, při denní práci. Jsem určen svou povahou, která mi „sděluje“ mou míru, musím se často smířovat s povážlivými slabostmi.
- Ne zvolil jsem si délku života, pouze „ji očekávám“, to je vše, co mi zbývá. Mluvím o očekávané délce života a vím, že se každým dnem zkracuje! Kde je má svoboda?
- Stále ještě nejsem na konci. Podívám-li se ještě hlouběji, vidím, že jsem určen také psychologicky. Každý má svůj vlastní charakter, který často stojí v cestě. Jak často bych rád jednal úplně jinak, a nemohu. Opět nesvoboda! Existují přecitlivělí, nervózní lidé - jsou to otroci svých nervů. Existují nesmělí lidé - otroci své plachosti. Existují úzkostliví, závislí na svých obavách. Existují temperamentní, vášniví lidé - ti jsou zas otroci svých vášní - atd. A všechny tyto tajemné síly jakoby tryskaly z hloubky mé bytosti, jsem jimi poháněn a puzen vpravo, vlevo, nahoru, dolů a nejspíš do všech čtyř směrů současně. Kde je má svoboda, abych této rozháranosti řekl: NE! Jsem řízen podvědomím a možná nějakou nedostatečnou nebo nadměrnou činností některého ze svých vnitřních orgánů. Protože:
- Ne zvolil a nevybral jsem si ani systém svých žláz. Vědci mě poučují, že mé psychologické chování, a tedy i mé rozhodování, je spoluurčováno funkcí mých žláz. Tedy opět nevědomě regulující síly hluboko v mém nitru, kam nemohu zasahovat, látky vylučované žlázami obíhají v mé krvi a působí na různé orgány. Kdo se někdy zabýval tímto složitým spolupůsobením lidského systému žláz, ten jistě užasl, do jakého až stupně je člověk závislý na těchto tajemných chemických dějích. Přitom jde ovšem o zcela minimální dávky a nepatrná kapička sekretu mění podstatu a temperament. a tím i naše chování k okolnímu světu. A my se znovu můžeme ptát: Kde je naše svoboda?

Ovšem jedině svoboda z nás činí duchovní bytosti. Bez svobody neexistuje pravé lidství, bez svobody není žádná odpovědnost, bez svobody nečekáme na věčný život. Bez svobody bychom byli jako korek zmítaný vlnami nebo jako peříčko ve větru, byli bychom vydáni náhodě a jako míčky v rukách rozmarného světa.

Protože všechno to, co jsme až dosud řekli, je pravda! Jak však se s touto pravdou vyrovnáme? Má první rada, kterou vám dávám pro toto přemýšlení o svobodě, zní: Svobodu nesmíme hledat na stupni determinismů, v nich nebo mezi nimi, ale o celý stupeň výš! Musíme se dostat nad svá omezení a nad své předurčenosti, protože svoboda žije a působí v jiné dimenzi, ta náleží jinému řádu.

Mohu si dobře představit svobodu jako konání, které je ospravedlněno vším, co je před ním i za ním, a přesto cítím v okamžiku svého jednání působení své vůle, svůj zásah. Jsem si plně vědom, že to jedním já sám a že já sám jsem za to odpovědný. Představte si v mé ruce list papíru s poznámkami. Jsem úplně svobodný v tom, jak jej otočím, třeba vzhůru nohama, a jestliže ano, tak proč? Mohli byste mi k tomu uvést mnoho důvodů, ale stejně tak mnoho důvodů pro to, že jsem tuto stránku nechat ležet tak, jak leží. Jsem zcela svobodný. Pro každý skutek a pro každou nečinnost existují důvody, podstatný je však moment svobodného rozhodnutí.

Ať je tomu jakkoli, přes veškeré motivace a důvody k pohnutkám jsem to nyní já, kdo rozhoduje, a jedním zcela podle své vůle.

Svoboda se dokázat nedá. ona se prokazuje sama sebou. Nemohu vám dokázat, že jste svobodní, nikomu to nemohu dokázat a nikdo to nemůže dokázat mně. Ale možné je jedno: V momentě mého působení, pro který jsem se rozhodl, poznávám svou odpovědnost za výsledek, který je před mýma očima jako obraz. A to je živoucí zakoušení svobody.

Naše svoboda nespočívá v tom, abychom unikli svému determinismu, ale v tom, abychom jej na sebe vzali a plně mu přitakali. Se svobodou se setkáme tam, kde splývají všechny determinace, na této křižovatce, kde se sbíhají všechny čáry. Vykonám pak skutečně svobodný, lidský čin, když jsem schopen akceptovat v sobě a kolem sebe všechno, co se mi protiví. Ten, kdo uhýbá a prchá, není svobodný. Být svobodný znamená přijmout všechno, čím jsme a co máme nebo co nám chybí, a postavit se nad to, zaujmout místo nad tím.

To nejsou žádné abstrakce, uvedu vám příklady. Vyvolil jsem si ženu nebo muže a touto volbou je určen i můj další život. Považuji svou volbu za svobodnou, ale skutečně svobodným se stávám teprve tehdy, když i vnitřně souhlasím s touto volbou, to znamená, že jsem ji plně přijal: Beru všechno, co mi tato volba přinesla nebo co mi vzala, a souhlasím s tím.

A zde je to nejjednodušší, protože ostatně jsem si svého partnera zvolil svobodně a vědomě, takže by mi to další nemělo připadat obtížné ... Složitější by byl příklad ženy, která nemůže akceptovat své ženství a ráda by byla mužem. Zním takové případy. Tyto ubohé ženy tráví svůj život tím, že si přejí, aby se staly mužem a aby mohly vést život muže. Pokud s sebou vlečou toto své určení jako životní jařmo a považují se za zajatky svého pohlaví, nemohou přirozeně být svobodné, ale vedou otročský život, jakési dobrovolné otroctví. Pokud se staví proti své bytosti, trpí velice svou nesvobodou a omlouvají své neštěstí: Jsem taková, jaká jsem. Nevyvolila jsem si samu sebe, je to můj osud, abych takto trpěla. Zralý, znalý člověk však na cestě ke svobodě řekne:

Mí svoboda spočívá v tom, že volím to, co jsem a jaký jsem. Sem patří i věci, které nelze vrátit nebo vyměnit, a proto se rozhoduji k tomu, že k nim přivolím, ze s nimi souhlasím.

Nyní se mne zeptáte:

V čem zde tedy spočívá svoboda, když musím rezignovat a spolknout to, co nemohu změnit? To jsem vlastně ještě méně svobodný!

Milí přátelé, svoboda je právě v opaku, protože **v aktu svého svolení mohu svobodu nalézt!** V příštích kapitolách se k tomu vrátíme, až budeme hledat vysvětlení k pojmům „SVOBODA PŘITAKÁNÍ“ a „SVOBODA ODMÍTÁNÍ“. Zde se dostává k slovu ještě ono „JAK“. Nejen

přijetí, ale svobodná vůle, vědomá volba. Musím se učit chtít to, co jsem - pak dosáhnu pravé svobody - **ale zůstanu vždycky otrokem toho, co jsem ještě nepřijal**. Učím se přitakávat, souhlasit s nezměnitelnými věcmi, a tím je vlastně ctít, pak je volím a to je svoboda. Učím se dokonce milovat je a tím se stanu zcela svobodným, protože tento skok do onoho prostoru mé determinace je mým darem mně samému. Učme se přitakávání životu, buďme optimisty, milí přátelé! Naučme se říkat:

Když se přede umou zavírají jedny dveře, pak se sázím. Že se někde otevře deset jiných. Budu je hledat a najdu je!

Škrtněme ze svého slovníku to omlouvající slovíčko „kdyby“.

„Kdyby okolnosti byly jiné. pak bych ...“ Nikoli, na jednu uzavřenou cestu připadá deset otevřených, protože člověk má schopnost zbavit se svých pout, vymanit se z nich. přičemž překonává svá omezení. Zbavení se pout, to není rozbití, rozrušení, to je vlastně osvobození, je to využívání a aplikace daností, kterými člověk někdy trpí nebo je jimi podroben. Zde si člověk vytváří nové, utváří se nově a ve svobodě se formuje.

Velcí umělci nenařikali a nekapitulovali před překážkami, nekladli žádné podmínky životním okolnostem nebo pracovnímu materiálu, který měli třeba omezeně k dispozici. Tvoří ze svého světa a činí možným mnohé nemožné. Práví umělci neznají to sebeomluvné slovíčko „kdyby“ a přes velmi nepříznivé okolnosti chápou a dovedou dovést své dílo na světlo Boží: proto se mluví o umělcích jako o svobodných lidech.

Proto se také opravdu svobodný člověk nehrabe neustále ve své minulosti a nenařiká si v hlubokém sebesoucitu na mnohé věci. které vlastně by měly či mohly být. Pravá svoboda se nachází, vytváří, získává se s tím materiálem, který život každému nabídne. To jsou „moje prostředky“, s nimiž si mám vytvářet „svou“ svobodu jako umělec své dílo, to znamená s tím, co má. i s tím, co mu chybí. Pak jsem se nestal svobodným jenom vzdor svým omezením, ale na jejich základě, s nimi a v nich.

Kdo zaujímá vyčkávací postoj a klade si složité podmínky, ten nebude nikdy svobodný; je stejný jako ten, kdo věří, že bude moci být svobodným člověkem jedině tehdy, bude-li dokonale zdravý, když se jeho biologie bude řídit podle jeho potřeb a když ho jeho zdraví nechá na pokoji. Ale invalida na vozíčku ho už dávno překonal! Vzal už dávno osud zcela do svých rukou, a tak se dostal k pravé, vnitřní svobodě. Totéž mohou prožívat i vězni ve věznicích. Lidé venku mají svou krásnou svobodu, ale přitom jsou často méně svobodní než muž za mřížemi. Býváme vyděšeni, když se ocitáme před pravou, vnitřní svobodou, které dosáhl tento člověk i přes své věznění - právě s ním a skrze ne - a tak prožíval všechny dny v malé cele. Dobírá se zkušeností, zakoušení svobody zcela jiného řádu, nezávisle na daných okolnostech, nezávisle na vnějším okolí ve vězeňských podmínkách. Jeho svoboda je výsledkem samostatného, svobodně lidského, dokonaného aktu. Nikdo mu ji nedal, on si ji dal sám.

Musíš chápat, že svoboda je nakonec aktem víry, který neuskutečňuješ ty sám. Když se sám osvobozuješ, pak jsi svobodný. Jestliže se považuješ za nesvobodného, pak jsi nesvobodný a zůstaneš jím.

Ještě jednou opakují: **Svobodný je ten, kdo volil to že bude svobodný. SVOBODA JE VOLBA.** Stojím před touto volbou jako svobodný člověk. Jestliže však jednám tak, že sám sebe omlouvám, že vlastně nejsem svobodná bytost. pak se nemohu zároveň cítit odpovědný za důsledky svého jednání, a to by se rovnalo lomu, že jsem se sám zbavil svéprávnosti; tím, jak se vymlouvám na život, poukazuji na sebe jako na nesvobodnou bytost. Svobodný se naproti tomu přiznává k činu a k odpovědnosti za něj. Nesvaluje vinu na své rodiče, učitele, životní partnery, kolegy, na výměnu hormonů, na nervový systém, na svoje žlázy, nežije v

neustálých výčitkách, že musí tohle všechno snášet. Ne, svobodný člověk má opravdu činné ruce. ví dobře o svobodě vůle. Je si samozřejmě vědom všech překážek, které mu stojí v cestě, a bere je sebou. S nimi, právě s touto výbavou, uskutečňuje svou osobní svobodu a tím vlastně vyšel ze svých omezení ke svobodě. Stále znovu cítuji čínskou moudrost:

Člověk je synem překážek,

protože tato moudrost zvěštuje hlubokou pravdu. Odstraňte svým dětem všechny překážky a urovnejte jim všechny cesty, pak později uvidíte lidské bytosti, které se staly obětí svých vlastních nálad a instinktu. Nečekejte také na nepříjemné potýkání s drsností zdejšího bytí, až při jde, ale klad'te sami svým dětem překážky a nechtě je, aby se s nimi střetly, aby je překonávaly a potýkaly se s nimi! Přesvědčíte se, jak se vaše děti na těchto překážkách osvobozují a cvičí v sebezpřekonávání. Člověk je skutečné synem překážek, roste na nich. Jestliže se jim chce vyhnout, pak ho přerostou a budou pro něj ještě bolestivější. Jestliže se na překážku vrhne, vyškrábe se nahoru a dostane se přes ni, roste tím a stává se schopným člověkem.

Všichni rosteme na svých problémech a naše životní potíže jsou mnohotvárné - čím by vlastně byl život bez nich? Celý vývoj je vlastně bojem plným překážek a obtíží a tak je tomu také s naším vychováváním, jehož kladný výsledek není nic jiného, než plody překonaných obtíží.

- RŮST znamená překonávat překážky.
- RŮST znamená překonávat sám sebe.
- RŮST znamená najít svou cestu, i když jsou přede mnou zavřené dveře.
- RŮST znamená utvářet se, rozvíjet se navzdory překážkám i přesto, že dveře přede mnou jsou zavřené.

Nejlepší rada, kterou bych mohl dát tomu, kdo touží po svobodě, je výzva adresovaná jemu samému:

Jdi za velkou a dobrou ideou, vytyč si osobní ideál, o který budeš aktivně usiloval. Pust' se do svého osobního projektu: takového, aby tě nevysával a nakonec tě celého nepohltil.

Kdo už takové zkušenosti má za sebou, ten ví, že už v den, kdy si takový cíl vytyčil a kdy se pevně rozhodl, všechny překážky se zhroutily anebo se pomalu ale jistě začaly spojovat v přímou, byť strmou stezku.

O takovém odvážném muži se říká: Nezná žádné překážky ... Jde cílevědomě svou cestou! To znamená: žádné překážky, žádné „kdyby“ a „ale“; omezení nejsou jeho nepřáteli, ale přáteli a pomocníky v jeho projektu, stavebním materiálem jeho díla. Neuchyluje se k výmluvám, sebeomlouvání, které nevede dál než sotva pul kroku za startovní čáru . I když není zcela zdrav, i když kvalifikační předpoklady jsou příliš malé, i když má omezené prostředky, bude sledovat vyvolený ideál. Jeho ideál mu vlastně pomohl přes všechny překážky a dovedl ho až k cíli. A tím se mu podařil skutečný, reálný život v pravé svobodě.

Skrze VOLBU, pro kterou jsem se rozhodl, skrze ideál, který mám před očima, skrze CÍL, který si vytкну, že ho dosáhnu, skrze to všechno se osvobozuji. Tak se má svoboda naplňuje jako skutečnost. To, co se zdálo být iluzí, se stává zakoušenou skutečností. A v tom je naše povolání a naše důstojnost.

BOŽÍ ZÁKON A SVOBODA ČLOVĚKA

Nezdá se vám, že tyto pojmy si natolik odporují, že stojí vlastně v protikladu? Buď Boží Zákon ohrožuje mou lidskou svobodu, nebo má svoboda zpochybňuje Boží přikázání. Jak se má srovnat má „vlastnost“ byt svobodný se zákonem, který mi byl uložen jako neměnný, protože je božský?

Spojení „Boží zákon“ vyvolává v našem nitru pochmurné obrazy. Měl-li bych to ozřejmit, pak bych poukázal na Michelangellova Mojžíše. Je velmi vážný a je si vědom tíhy okamžiku, vkleče přijímá desky s Desaterem zapsané „Božím prstem“, jak to stojí ve 2. Mojžíšově knize, jako symbol „kamenného“ zákona přicházejícího pro člověka shora. K tomu ještě „hora Sinaj zahalená v oblaku“ s průvodními jevy jako blýskání, hřmění a zemětřesení.

„Hospodinova sláva se jevila jako stravující oheň“ (Ex24,17). Vnáší fantazii působí obraz nejen tak, že s Božím zákonem spojuje cosi hrůzného, ale podněcuje nás k tomu, že řekneme:

Z toho už jsme dávno vyrostli! Je Jo přece Starý zákon.

Nejsem si jist, milí přátelé. **Mám spíš dojem, že 95 procent křesťanů je stále ještě ve stadiu Starého zákona,** protože zvěst evangelia koleni nich proudí jako kolem chladných, hladkých, mramorových stěn a stále ještě přece patří clo oblasti mojžíšovského zákona, do Božího zákona s velmi přísnými přikázáními. Tento zákon je mimo ně, působí vedle jejich života, pokud v něm vůbec hraje nějakou roli. V nejlepší případě se přinutí respektovat alespoň některá přikázání; přitom však hrozí nebezpečí odcizení se sobě samému. Zákon odcizuje, zvnějšňuje.

Proč? ... Je pro to několik důvodů. Především proto, že Boží zákon se mylně pocítuje jako nejobtížnější ze všech myslitelných zákonů, protože se jaksi předjímá, že čím silnější je vláda Boží, tím slabší se musí malý člověk cítit a tím hlouběji se sklání před jeho autoritou. **Naše mentalita už je taková, podrobujeme se. přijímáme, jsme poslušní zákonodárné moci. Zkušenost, kterou prožíváme ve společenském životě, se odráží i v našem chování k Božímu zákonu, který je nám uložen.** Na Boha se díváme jako na velkého pána, který vládne nad služebníky podle své úvahy.

V našem vědomí žije ještě jiný koncept - velká zkouška. Bůh čeká na výsledky této zkoušky a podle nich vyslovuje svůj soud: Poslyš, člověče, zákon přece je pro tebe závazný! Říd se podle desatera přikázání a pak budou pro tebe dveře do nebe otevřené. Jinak to s tebou špatně dopadne. Podceňujeme počet moderních lidí, pro které Boží zákon představuje takovou zkoušku, kterou by se měl osvědčit pro věčnou budoucnost. Když dnes kladu mladým lidem otázku o Božím zákoně, slyším převážně odpovědi:

Bůh nás stvořil, aby nás zkoušel; když projdeme, dosáhneme nebes, když neprojdeme, jsme ztraceni.

Musím říct, že mě to pokaždé velmi bolí. Copak je to za představu o Bohu, jaká je to představa o lidí dvacátého století o světě! ... Přirozeně k tomu přispívají i biblické obrazy a legendy. Uprostřed ráje je strom zkoušek se svůdný plodem:

Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu pohnání dobrého u zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.

(podle knihy Genesis 2.16-17)

Podle toho je tedy vůle Boží v tom, aby se člověk sklonil a nekladl žádné otázky - a v člověku se okamžitě zvedne touha ignorovat tuto vůli a sáhnout po tajemném plodu. Nerespektuje Boží zákon, sáhne po zakázaném a dopadne na něj trest. Další obraz, který se vryl hluboko do

lidského vědomí, je anděl s plamenným mečem, který vyhaní hříšníky z ráje. Nemilosrdné vládne Boží zákon nad člověkem. Příkazy a zákazy jsou spojeny s odměnou a trestem, s požehnáním nebo prokletím.

Když Bůh dal člověku Desatero, musel zjistit, že to moc nepomáhá, a tak ještě přidal další předpisy a ustanovení pro všechny oblasti života, které se v souhrnu označují jako mojžíšovský kodex. Přečtěte si starozákonní knihy Levitikus (3. kniha Mojžíšova), Numeri (4. kniha Mojžíšova) a konečně Deuteronomium (5. kniha Mojžíšova) a všimněte si velkého počtu podrobných zákonů, varování a hrozeb, dále velmi přesně předpisy pro oběť za hřích, pro zápalnou oběť, oběť požívanou, děkovnou atd. **Bůh chtěl těmito pokyny lidem pomoci, ale zde bohužel na člověku ztroskotal.**

To připomíná něco z dnešního Egypta, kde dnes působím. Jsou zde navršovány jeden zákon na druhý, jeden inspektor nad druhého, nad nimi vrchní inspektor, nad ním ještě další atd., aby se dbalo na dodržování všech nových výnosů a nařízení. Výsledek je ovšem nulový, protože když je v základech něco špatného, nepomohou žádné zákony. **Dvacet století si Bůh uchovával naději, že by tyto zákony mohly ukázat člověku cestu, pak ale zakročil. Určitým způsobem v Nové úmluvě vymazal vlastní zákonodárství.**

Když nastiňuji situaci člověka v nové úmluvě, asi se každý zeptá, patří-li to už do tohoto nového pořádku nebo ještě do toho starého, mojžíšovského. A tak vám kladu zkušební otázku. **Jak byste se zachovali, kdyby vás zítra církev ujistila takto: *Od nynějška už neexistuje vina hříchu, všechno je dovoleno?***

Představte si, že by papež vydal k překvapení všech novou encykliku (okružní list všem biskupům světa), ve kterém by stálo, že neexistuje žádné Boží ani církevní přikázání, protože hřích už neexistuje. Lidé mohou od nynějška dělat vše, co chtějí. Ať žije svoboda!

Jaké štěstí, jaký div! Většina věřících by jásala: „Konečně jsme svobodni.“ Ale přesně od tohoto okamžiku začíná nový problém ... **Třeba se jednoho dne taková encyklika opravdu objeví? Nikoli, protože už byla vydaná! Nevydal ji nynější papež, ale již před dvěma tisíci lety to byl Ježíš Kristus.** Dávno před ním to oznámil již Jeremiáš:

Dáni jim srdce, aby mé poznali, že já jsem Hospodin. Budou mým lidem a já jim budu Bohem, neboť se ke mně navrátí celým srdcem.

(Jer 24.7)

Žádné další zákony, ale vklad do našich srdcí, - abychom „poznali“, cítili, abychom věděli! Boží duch se dotýká našeho srdce a s ním přichází zákon Ducha, který rozbíjí starozákonní kamenné desky. A to je něco úplně jiného: zákon svobody.

Kde vzal Bůh svůj původní zákon a svá přikázání? Jak na ně přišel, na čem je založil? Není to libovolně vytvořený dekret všemocné vrchnosti, tyto zákony nejsou nic jiného, než verbální vyjádření našich přírodních zákonů a zákonů o běhu světa. Bůh stvořil svět, který má určitý řád, podle tohoto řádu se řídí a zákony jsou jeho vyjádřením. A hluboko v nitru přírody, hluboko v srdci člověka nacházíme Boží zákon, který je i zákonem našeho světa.

Na tuto skutečnost by oduševnělý člověk měl vlastně přijít už dávno sám. **Na co potřebuje božské zákony? Aby božské zákony poznal? Vlastně by ani nepotřeboval mojžíšovské kamenné desky, aby si v kameni přečetl, že v něm působí Boží duch.** Člověk by jen byl musel sestoupit sám do sebe, aby tyto božské zákony vyčetl ve vlastním srdci, protože jsou zapsány do jeho nejhlubšího nitra a tak jsme my sami nositeli těchto zákonů.

A kolik nevěřících žije podle Božího zákona, jak o tom píše Pavel v první kapitole epístoly Římanům! Nevědí vůbec nic o Božím zákoně, který byl někde zapsán ve svatých písmech, a

presto podle tohoto zákona žijí, protože je ve všech lidech, v každém člověku.

Bylo tu pravě světlo, které osvěcuje každého člověka, to přicházelo do světa.

SLOVO, které osvěcuje srdce každého člověka, je totéž SLOVO, o kterém Mojžíš hovořil svému lidu, které promlouvalo skrze proroky a konečně skrze JEŽÍŠE NAZARETSKÉHO. Je to vždy totéž SLOVO. LOGOS.

Mojžíšův zákon tedy nebyl nic jiného, než vnější vyjádření tohoto vnitřního zákona, který každý člověk v sobě má, takže bychom mohli říci, že Boží řád odpovídá řádu světa. Oba řády do sebe zapadají, přecházejí jeden ve druhý. Jednou jej nazýváme jako „nařízení“, jindy vnímáme jako „vnitřní, přirozený řád“, a v obou případech jde o „uspořádání“ vycházející z Božího ducha.

Když Bůh vyhlásil svůj zákon skrze osvětleného Mojžíše, sdělil lidem, že má-li člověk žít v pravdě, musí žít v souladu s vnitřními zákonitostmi přírody. Božský zákon nechtěl nikdy vyžadovat striktní plnění nějakých zvenčí vnucených zákonů. Daleko spíše měl člověk na základě poskytnutých směrnic dospět k přesvědčení, že se má řídit podle zákona vlastního nitra harmonicky, a pak že bude skutečně člověkem, který realizuje sám sebe. **Je velkým omylem domnívat se, že spolu s Božím zákonem na sebe bereme nějaké břemeno nikoli, přijmout tento zákon neznamena nic jiného, než přijmout a realizovat sebe sama.**

Podle tohoto názoru se pak člověk nebude cítit jakoby svázan Božím zákonem. **Jakmile ho pozná a přijme sám v sobě, nepotřebuje už žádný vnější zákon.**

Všecko je dovoleno, ale ne všecko prospívá. Všecko je dovoleno, ale ne všecko přispívá ke společnému růstu.

(1 Kor 10.23)

Jak člověk zraje, sám se učí rozlišovat a rozhodovat, co je pro něj dobré a co si může dovolit, ale také co je pro něj špatné a co si musí sám zapovědět. Pokročilý, ten ví přesně, co mu prospívá a co mu brání, nebo dokonce co by ho mohlo zničit. „Všecko je dovoleno.“ píše Pavel již tak dávno, všechny cesty jsou nám otevřené, abychom mohli pracovat sami na sobě. To je zákon života a zákon růstu, zákon svobody a zákon moudrosti. **Člověk, který nyní rozumí, opustil už stav nevolnictví, stal se svobodným. Vstoupil do SVOBODY BOŽÍHO DĚTSTVÍ.** Poslechněme si Kristovu výzvu ke svobodě:

Jste moji přátelé, činite-li, co vám přikazuji. Už vás nenazývám služebníky, protože služebník neví, co činí jeho pán. Nazval jsem vás přáteli, neboť jsem vám dal poznat všechno, co jsem slyšel od svého Otce.

(Jan 15,14-15)

Co znamenají tato Ježíšova slova na rozloučenou? Mají snad říct: **Dokud jsem služebníkem, poslouchám, aniž bych rozuměl: poslouchám, protože je mi poslušnost poručena. Jsem-li ale synem nebo přítelem, pak ke mně Mistr mluví jiným tónem, protože nejsem jeho služebníkem. Vyloží mi své plány a úmysly, zasvěťí mě do všeho, jsem jeho přítelem.** V Ježíši Kristu nám Bůh předložil svůj plán světa a nechal nás do něj nahlédnout; a skrze Pavla a Jana jsme mohli nahlédnout do té grandiózní vize budoucnosti v Ježíši Kristu. V textech evangelií jsou před našima očima rozvinuty Boží úmysly. Necítíme se už jako figury, kterými se posunuje po hrací ploše, ale jsme vzati přímo do hlavního stanu, kde nám jsou ukázány Boží plány a směr a cíl postupu, především však nás Bůh poučuje o nutnosti našeho podílu na tom všem:

Pojďte! Budeme společně tvořit, médi byste přitom být zcela volní, protože jste přece svobodné bytosti! Teď znáte můj plán světa a plán pro vás lidi a víte. Že vás potřebuji.

Přemýšlejte a počítejte se mnou, vynalézejte a utvářejte se mnou, zapojte své srdce a smysly a buďte se mnou činní pro velký cíl.

Nejsme Boží služebníci, jak se to, bohužel, stále znovu opakuje, ale jeho spolupracovníci na uskutečnění CÍLE. Je to strhující myšlenka a povznášející pocit a tady by nás měla nabádat k činu hrdost. Proč se ale lidé ještě v tomto duchu nerozvinuli? Odpověď je prostá a zároveň tragická:

Protože se lidstvo nezajímá o Boží plán spásy, protože nechce slyšet svate texty zjevené Ježíšem Kristem.

Promiňte mi otázku, která vám asi bude nepříjemná:

- *Kdo zná apoštola Pavla?*
- *Kdo zná Pavlovy dopisy a kdo je četl tak důkladně, že dobře zná jejich obsah?*
- *Kdo zná Pavlovo poselství a kdo si z něj vzal to jediné podstatně důležité pni člověka a pro svět?*
- *Kdo přijal zasvěcení Kristu ?*

Nemyslete si. prosím, že Pavel - tento génius - je zastaralý, že je ve svých myšlenkách překonaný, že už pro moderního člověka jaksi vyšel z módy. Ne. jeho poselství je úplná přítomnost a zároveň i budoucnost. Nikdo před Pavlem a nikdo po něm nevyložil tak mistrovsky Boží plán světa.

Přátelé, jak máme mít účast jakožto spolupracovníci Boží na tomto díle, když neznáme plán a cíl? Dáváme snad přednost tomu, abychom byli lidmi Starého zákona a abychom se dobrovolně poddali diktátu Božích příkázání, protože to je jednodušší? Když pochybíme, jdeme ke zpovědi, to je přece podstatně jednodušší a není to tak namáhavé, jako setkat se s Pavlem a snažit se pochopit jeho sdělení... Stále jsme ještě, jak jsem na počátku řekl, ve stadiu Starého zákona, žijeme z. pohodlnosti podle jeho zásad a myslíme ještě v těchto kategoriích, ale Kristus nám říká:

Dejte mi pokoj s vaším Desaterem! Přišel jsem k váni nadarmo, abych opakoval, co vám dávno řekl Mojžíš? Přišel jsem mezi vás a žil mezi vámi z úplně jiných důvodů. Mimo jiné jsem vám chtěl říct, že jsou jiné věci, které byste měli dělat, než abyste rozebírali své hříchy... Ceká vás fantastické dobrodružství, pojdte sem, vyrazte na cestu, poslouvejte! Poslouvejte, co jsem vám nabídl: staňte se spolupracovníky Božími! Už vás nenazývám služebníky. ale přáteli, protože jsem vám zjevil všechno, co vím.

Zákon měl ve své době zcela jistě opodstatnění, odpovídal ve vývoji lidstva určitému stupni poznání. Když se vytváří socha, odlévá se do formy, ta jí dává tvar. Přejde však den, kdy sochař formu rozbije a máme před sebou hotovou sochu. Když se učíme cizímu jazyku, dlouhou dobu vězíme ve formulích, než uděláme krok na svobodu a kdy jako bychom zapomněli na veškerou gramatiku. Když se učíme hrát na hudební nástroj, musíme nejprve velmi pilně cvičit a dávat pozor na všechna pravidla a zákony, až pak jednoho dne se z toho všeho vymaníme a hrajeme zcela volně, tím skončí naše úmorná učební doba. Tehdy ztrácejí předepsané zákony svůj význam. Pavel píše:

Zákon byl tedy naším dozorcem až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry.

(Gal 3.24)

Kdo přijme Nový zákon, ten zraje. Není už odkázán na Desatero, nyní už se dotýká strun zcela jinak, protože už ovládá umění tak, jako vyzrálý houslista. Osvobodil se. A k této svobodě jsme povoláni všichni, ke svobodě MIMO DOBRO A ZLO, abychom si

posloužili titulem z Nietzscheho díla. Je to řečeno velice krásně! Skrze svou víru v Krista se dostávám do jiné pozice - mimo zlé a dobré. **Kristus je tím svobodným člověkem. Je absolutně svobodný před zákonem, svobodný od veškerého mínění farizeů a znalců Písma, volný a svobodný před příbuznými, před apoštoly. přede všemi kolem sebe.** Kristus je svobodným člověkem par excellence, skutečně svobodným v celých dějinách. Jeho svoboda je něco zcela mimořádného a zcela čistého; jasně a čistě jako slunce stojí nad každým slovem evangelia. Přišel, aby člověka do této svobody uvedl, totiž, že mu svoji svobodu zjevil a žil ji.

Ale přece stojí psáno, že se musí světít sabat!...

Dejte mi pokoj s vaším sabatem...

Nezapomínejme, že zde šlo o třetí přikázání, které Kristus demonstrativně přešel. Zcela prostě říká: „Proto je Syn člověka pánem nad sobotou" (Mk 2.2S).

To není žádná maličkost. Odhazuje desatero přikázání stranou a staví se nad ně a přesně tím nás uvádí do nové dimenze. **Člověk žijící podle Ducha žije nezávisle na zákonu, dokonce i nezávisle na božském zákonu.** Pavel to vysvětlil už Římanům:

Nyní, když, jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona.

(Řím 7.6)

Už žádný zákon, protože jsme dostali Ducha!

Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu.

(Mk 2.27)

Člověk zde není pro zákon, ale zákon je pro člověka, a zákonem se sleduje cíl - osvobození člověka. Když se toto nepoznává, dochází bohužel k opaku - k tyranii zákona, k útlaku a služebnickému postoji. Všem farizeům jako zuboženému Božím lidu, který úpěl pod jhem zákona, řekl Ježíš: „Dost, už jste se takto trápili dost dlouho!“

Pochopili to? **Pochopili jsme my toto Kristovo poselství po dvou tisících let meditace?... Bohužel ne, přátelé, a to je tragické. Bud' jsme opět upadli zpět do světa minulých představ, nebo ignorujeme obojí, jak Starý tak Nový zákon,** protože zlo se šíří ve světě jako jedovaté podhoubí. Lidstvo musí jít do sebe, brát evangelium vážně, změnit směr a to začíná tak, že se musí evangelium číst a musí zde být vůle mu porozumět. Rozjímejme, uvažujme o svobodném člověku Ježíšovi, našem vzoru, a modleme se z.a milost víry. která nám pomůže odloučit se od zákona staré úmluvy, abychom se stali Ježíšovými učedníky! On čeká, že se vydáme do nového světa, kde platí zcela nový zákon, a ten je obsažen v jednom jediném slově:

MILUJTE.

Nový duch, nová dimenze - nový život. **TO JE JEHO JEDINÉ PŘIKÁZÁNÍ, JETO SOUČASNĚ PRVNÍ I POSLEDNÍ PŘIKÁZÁNÍ NOVE ÚMLUVY ...**

A svatý Augustin k tomu připojuje: *Milujte! Pak můžete dělat a dopouštět se všeho, co chcete,* protože když miluješ, vždycky jednáš podle Boží vůle a žiješ v souzvuku s božským světovým řádem, který se dá zkonenzovat do jediného slova: milujte! Prostoupí tvůj osobní život a tam všechno změní. Žádná instance se ti už nemusí dívat na prsty, ale všechno, co budeš dělat, bude v souladu s Bohem.

Božský zákon, který se dá shrnout do výzvy k lásce, je zároveň heslem k osvobození člověka.

Jen skrze lásku vystupuje člověk ke skutečné svobodě, jež je svobodou Ducha, do které jsme my křesťané byli pokřtěni. Tento Duch nás zve. vábí nás, usiluje o nás, abychom se naučili chápat KRISTOVU SVOBODU a abychom podle ní žili.

STRACH ZE SVOBODY

V předchozí kapitole jsme se zabývali svobodou Kristovou, která se nám zvěstuje poselstvím o zjevení v Novém zákoně. Zdá se však, jako bychom si z této svobody v sobě vypěstovali jakýsi instinktivní strach. Je zajímavé pozorovat, jak člověk v zásadě všemi buňkami své bytosti touží po svobodě, ale v okamžiku, kdy mu je tento dar vložen do ní, jej nechává padnout.

Svobodu není žádným privilegiem, nýbrž je to test, osvědčíme-li se.

(Lecompte clu Noiyy)

Obecně máme zato, že být svobodný je dětská hra, že je to totiž tak lehké; ale ve skutečnosti je to krajně obtížné; svoboda má svou váhu, a ne malou, znamená pro člověka zatížení a vypadalo, jakoby ohrožovala jeho existenci. Nejsložitějším darem, který může být člověku věnován, je právě dar svobody, je to dvojbřitá věc a proto -jakmile ji přijme z rukou Kristových - odkládá ji k nohám občanské a církevní vrchnosti.

Mohli bychom se ptát, zda církev v určitém ohledu Krista a evangelium nehradila, když ustoupila přirozené tendenci člověka chápat sebe samu jako služebnici autorit. Kristus přece přišel proto, aby člověka osvobodil, ale pak církev vyrostla, zmohutněla v silnou instituci, která opět oživila do určité míry Starý zákon. Kristus přece přišel, aby zákon odstranil, ale pak církev vyrostla natolik, že tento zákon nesčetnými ustanoveními a pravidly nejen pečlivě znovu zavedla, ale pomocí obsažného právního kánonu a složitého morálního kodexu jej přivedla k předokonalé platnosti. Člověku musí být dána solidní struktura - tak mínila církev - ve které může žít, a zřejmě jej nyní tato struktura drží na uzdě a řídí daleko víc, než tomu bylo dřív. Kde pak bylo lze nalézt znaky Kristova osvobození?

V křesťanském středověku, kdy byla církev pozdvižena ve své moci ještě nad knížata, krále a císaře a kde vládla nad obecným lidem, který byl plně poddán jejímu panství, dosáhl tento vývoj svého vrcholu.

Rád bych zde převyprávěl epizodu z Dostojevského „Bratří Karamazových“ a přitom zvlášť osvětlil postavu velkého inkvizitora.

Jsmo v 16. století ve španělském městě Seville. Inkvizice - -vlastní komando církve k odhalení kacířů - pronásleduje kacíře až do nejzazšího úkrytu, zmocňuje se jich, vrhá je do vězení a mučí je, dokud neodvolají. Když si je pak jista, že poznali skutečně, jak bludně uvažovali, pouští je na svobodu. Kdo tedy nebyl dost diplomaticky, aby se přizpůsobil tělo politice církve, musel se zodpovídat, a tvrdošíjně kacířství se trestalo smrtí na mučidlech nebo na hranici. Byla to temná stránka v kronice církve, kterou bylo třeba příležitostně otevřít, aby církev přijala i tuto strašlivou pravdu.

Šéfem této tajně církevní policie byl velký inkvizitor. Dostojevský přivádí před tohoto velkého, hubeného muže nečekaně živého Krista. Ten žehná chudým, nesmělým lidem, uzdravuje nemocné, líbá děti a káže lidu o jeho osvobození.

Lid, který v něm pozná Ježíše, se raduje a jde mu vstříc. „Ježíši z Palestiny, jsi to přece ty. Tentokrát přicházíš do našeho města!“ A velký inkvizitor je svědkem tohoto dění na náměstí před velkou sevillskou katedrálou, je obklopen zbrojnoši a donašeči. Pozoruje toho člověka a ptá se: „, Co tady tenhle člověk dělá? Jaké právo si to přisvojuje, takhle podněcovat lid? Jak se odvažuje ignorovat naše policejní nařízení a přehlížet církevní hierarchii“ Církev zde musí ihned zasáhnout!“

Stačí jediný pokyn velkého inkvizitora, Ježíš je polapen, neklade ostatně žádný odpor. Lidé se

ustrášeně stáhli stranou a odevzdaně pozorovali dění, jak tomu ostatně byli navyklí. Ježíš byl odveden a vržen do vězení. Příštího rána přichází velký inkvizitor k rozhovoru mezi čtyřma očima do hlubokého vezení a stojí proti Ježíšovi: „Jsi to skutečně ty, nebo jsi ně kdo jiný? Ale přece to jsi ty!“ Ježíš se usmívá a mlčí. Velký inkvizitor pokračuje: „A co vlastně chceš, jestli se smím ptát? Co tady v Seville hledáš? Rušíš nás, protože přicházíš mnohem dřív! Už jsi přece jednou přišel. abys lidem kázal o svobodě, ale způsobil jsi tím tolik nepokojů a chaosu, že s tím máme problémy až dodnes. Věř nám, člověk není stvořen pro svobodu, má elementární potřebu být poddán, touží po vrchnosti, které by se mohl podrobit. Copak nevidíš, jak žalostně jsi ztroskotal? Proto tě přece nakonec ukřižovali! Naštěstí jsi předem propůjčil církvi plnou moc, protože my, mužově církve, víme, jak s lidmi zacházet, my je dobře známe. Lide musí být vedeni pevnou rukou, potřebuji zákony a směrnice, určité normy, aby si s životem věděli rady. Co tady tedy chceš? A k tomu dnes? Neřekl's přece, že přijdeš na konci časů?“ A Ježíš se usmívá a mlčí.

(Volně převyprávěno podle Dostojevského)

Ano, přátelé, jsme na to zvyklí, aby nás někdo vodil za ruku jako dítě a abychom viděli barvy tak, jak nám je jiní popisují. Nerozlišujeme mezi dobrem a zlem, jsou to vyšší instance, které nám podle našeho jednání jedno dovolují, druhé zapovídají. Přesně tomuto stavu chtěl někdo udělat konec. Jeho jméno je Ježíš Kristus. Přišel, aby člověka propustil na svobodu, a skutečně následovala reformní hnutí, která vedla téměř vždycky k srážce s autoritou nebo zákonem, s monarchií, s církví nebo s jinými institucemi a vrchností. V zásadě ale člověk měl a má strach. Stále znovu upadá do dřívějšího stavu, skrývá se a znovu nabízí svou svobodu na prodej. Podívejme se na některé příklady z dnešního světa:

- V oblasti hospodářství vidíme **zajatce velkých nadnárodních společností**, trustů, kartelů, koncernů, kteří za nás všechno dělají, aniž bychom museli počítat, uvažovat a uspokojují všechny naše potřeby. Gigantické, bohatě rozvětvené průmyslové podniky se dnes rozkládají po celé zeměkouli a ovládají světové hospodářství. Jedinec se tak prodal těmto mezinárodním nositelům moci.

- Žijeme v době pojišťování. Máme pojištění sociální, zdravotní, starobní, proti nehodám, pojištění invalidní, cestovní, domovní pojistky atd. Člověk je pojištěn dokonce životní pojistkou proti smrti. Dříve byli lidé pojištěni u církve, která jim slibovala onen svět a prodávala odpustky. Dnes prodávají své pojistky pojišťovny, protože lidé už nevěří na onen svět a chtějí alespoň pro tento život určité záruky. **Člověk je stále posedlý touto žádostí, touhou chránit se proti všemu a zaštit'ovat se.**

- **Chtěli jsme vybudovat konzumní společnost, tedy ji máme! Tím ale sami sebe prodáváme**, vystavujeme se stále jemnějším a rafinovanějším potravinářským výrobkům, stále rafinovanějším toaletním výrobkům a čím dál tím víc nesmyslnějším kosmetickým prostředkům a plýtváme penězi na nejrůznější zbytečné věci. Malá procházka po alexandrijském bulváru Saad Zaghoul stačí, abychom pochopili, jakého stupně otroctví jsme znovu dosáhli. Obrovská tlama nestvůry „konzumní společnost“ je schopna nás všechny pozřít. Všichni to již dlouho vědí, každý ví, jaká hra se zde hraje, a všichni se jí účastní.

- Dalším způsobem moderního otroctví je **tyranie módy**, která se zmocňuje všeho a předpisuje na centimetr přesně délky a šířky džínsových kalhot pro mladé lidi! Člověk musí hrát předepsanou roli, aby byl přijímán, aby došel sebezpotvrzení, a zde právě přichází k slovu odpovídající ošacení. Člověk je otrokem mínění druhých a existuje jen málo lidí, kteří mají tolik odvahy, aby nosili to, co se jim líbí a v čem se dobře cítí; kterým je vlastně jedno, jaký vzhled je právě předepisován.

- **Společnost nám přidělila různé role a každý hraje poslušně tu svoji podle společenské vůle.** Začíná to již ve skupinách mládeže, kde se dvanáctiletý nejen odívá a chová podle mínění skupiny, ale také tak cítí a myslí; a dospělí jsou stejně otrocky závislí svém okolí, ti se stejně odívají a chovají, cítí a myslí právě podle toho, co jim okolí vnucuje. Lidé se od mládí cvičí ve zbabělé obavě, aby se líbili, aby vyhovovali veřejnému mínění, pečlivě se upravují, dokonce i vlastní myšlení a přírodou danou originalitu přizpůsobují, aby se jim lehčeji plavalo v proudu. Je to strach byt svobodný, strach být sám sebou.

- **V politickém ohledu se totalitní režim jednoznačně odmítá, i když tato forma vlády je na celém světě na postupu, protože ať již mluvíme o lidové demokracii nebo diktatuře, vychází to nastejno.** Kdo je ale za to odpovědný? My všichni, protože my všichni se prodáváme! Kašleme na svou svobodu a nejde nám o nic jiného, než abychom ji druhým položili k nohům. Nacismus, fašismus, komunismus a všechny další diktatury existují jen proto, že člověk - až na jednotlivé výjimky - nemá dost mužnosti, aby zvedl hlavu a postavil se za svou svobodu. Kdyby lidé byli zralí a dost silní, pak by zde byla i národní hrdost. Člověk však je stále slabý, přechá před svobodou a má strach. Velmi vám doporučuji knihu Ericha Fromma „Útěk před svobodou“. Autor v ní tvrdí, že diktatury se zrodily z instinktivní touhy lidu po silném vedení. V zásadě je to druh masochismu, protože zde si člověk přeje, aby se vně manifestovalo zlo, které v sobě nese, a aby jej nakonec ovládlo. **Psychologové už dávno dokázali, že člověk je vlastně plazem; má tendenci poddat se druhému a nechat se druhým ovládat. Je to strach být sám sebou.**

- Další oblastí, ať psychologickou nebo fyziologickou, je **sexualita**. Naše doba je dobou sexuálního uspokojování a sexuální hry, a to až do ztráty sama sebe a do odcizení se partnerovi. Je to vlastně prapředstava spojení, ve kterém lidská bytost zapomíná na sebe samu v jakémisi euforickém snu a hledá vlastně tuto sebeztrátu - je to touha utopit se v tom druhém. A zde si podává sex ruku s drogou, oba fenomény mají v dnešní době stejný význam, oba sledují stejný cíl: rozplynutí sama sebe, ztrátu vědomí, vejítí do neurčitelného a neohraničitelného. Jde zde o umělý zásah, o umělou manipulaci jak se vrátit do matčina luna (tak tvrdí psychologové a mají pravdu). **Člověk by se rád vymanil ze skutečnosti a něj radě ji na všechno zapomněl. Je to únik před sebou samým.**

- **I v náboženské oblasti se dnešní člověk nechová jinak.** Hledá únik, k čemuž neustále vynachází nová božstva, aby se za nimi skryl. Bůh sám je sesazen, neexistuje už, ale přece jen jsme my lidé vedeni jakýmsi fundamentálním, přirozeným nutkáním, máme potřebu a pud ke vzývání. Co s tím ale nyní, když je Bůh uklizen stranou, když je odpraven? Komu bychom se nyní mohli vzdát, koho vzývat? Ale člověk přece je vynalézavý! On už najde své idoly! Kolik jen božstev máme v dnešní době kolem sebe - **držíme si exotická domácí zvířata, poddáváme se sběratelským vášním třeba i pro staré, vysloužilé předměty a samozřejmě je zde velice dobře pěstovaný kult hvězd.** V minulosti visívaly na stěnách obrazy s biblickým obsahem: večere Páně, žehnající Kristus, Maria s děťátkem. Ty musely ustoupit **novým božstvům: filmovým hvězdám, rockovým zpěvákům a vrcholovým sportovcům.** Byl jsem jednou svědkem takového vášnivého zbožňování v New Yorku:

Před jedním mrakodrapem jsem narazil na hlučnou skupinu mladých lidí. Byli jako beze smyslu, mlátili se, v extázi se kousali, vykrucovali si své údy do nejnemožnějších poloh, rozčuchali si vlasy, trhali na sobě šaty, řvali, běsnili a plakali; ano, plni touhy vzhlíželi k oknům ... Nerozumněl jsem a tak jsem se ptal, co strašného se stalo. Nu to jsem dostal odpověď. V sedmém poschodí jsou Beatles.

To je náš **vzývací instinkt**, přátelé. Člověk si vyhledává objekt k uctívání: tito mladí lidé prodali svou duši zpěvákům Beatles a šli za svým idolem, byli v transu, zapomněli na svou existenci. **Moderní otroctví. Člověk daruje svou svobodu božstvu této doby.**

O stupeň výš jsou asijské guruové, kteří dnes šíří na Západě své spirituální nauky a meditační techniky a přitahují k sobě stovky, tisíce a dokonce i milióny lidí, ti se jim naprosto oddávají a nechávají se od nich spoutat. Mnozí z těchto vůdců dokonce žádají, aby jim byl oficiálně přepsán majetek, bankovní konta, dědická práva; může to být i podmínkou vstupu nových žáků do „školy“ těchto vůdců. Takový vůdce vyžaduje totální vzdání se svobody, a to s úspěchem, protože on je přece bůh. To jsou jevy dnešní doby, přátelé: mládež v panickém strachu a neschopná chopit se principu svobody a uskutečnit ji dává přednost tomu, že se prodává okamžitým, nahodilým pánům: prvním, kdo přijde, se věnuje drahocenná svoboda.

Vedle těchto gum jsou to **noví filozofové**, jejichž ozvěna nezaznívá tak často, protože oslovují jen určitou intelektuální vrstvu. Silnější je průraznost velmi rozšířeného **marxismu**.

Není naší „svobodě“ spíš nebezpečná letargie a nejsme vlastně slaboši, kteří se s plným vědomím nechávají neustále znásilňovat? Svoboda nám byla dána. abychom ji vzali do rukou a abychom se s ní naučili zacházet. Nemáme právo tuto svobodu ignorovat, vzdát se jí, i když má svou tíži, nemáme právo ji odmítat. Je to naše povinnost a náš program, abychom byli svobodni. Nemáme jinou volbu! Musíme se chopit tohoto rizika, musíme na sebe vzít odpovědnost za svobodu - se vším, co k tomu patří.

Dnešního člověka svádí jako nikdy dřív obrovský počet lákavých nabídek, takže mu pochopitelně připadá těžké volit správně. Proto se musí chtít naučit volit a to tak, že se nejdřív naučí čelit těmto lákadlům. **Musí poznat, že nemá právo přihlížet, jak mu svoboda proklouzává skrze prsty a jak je nakonec znásilňována malou skupinou technokratů.**

- Používání **atomové energie** rozhoduje o vzestupu a zániku naší krásné země a kdo o tom rozhoduje? Několik státníků, několik technokratů? Ne, každý jednotlivec má právo do toho mluvit, je přece plnoprávným občanem a je jeho povinností, aby se chopil slova, a snad už se to také děje.

- V **genovém inženýrství** stojí moderní vědci na prahu velice závažných rozhodnutí, která se týkají biologické podstaty člověka zítřka. Také zde je absolutně nová možnost volby s dalekosáhlými důsledky pro dějiny lidstva a zde všude hrozí svobodě nebezpečí, kterému nemůžeme ustupovat.

- **Výzkum kosmického prostoru** stimuluje a provokuje lidského ducha. Jsou zde rozsah a duchovní dimenze volby přiměřené? Je člověk dost velký na to, aby vyrazil do kosmického prostoru? Je především dost svobodný?

U nás v Egyptě se udržuje stále ještě obyčej, že rodiče rozhodují o volbě povolání dítěte, přinejmenším tento zvyk převládá. Tito nešťastní studenti pak přicházejí za mnou a svěřují se mi. Říkají, že necítí ani nejmenší povolání k tomu, stát se lékaři nebo že nemají vůbec žádné nadání pro inženýrské povolání, zeje to spíš společenské snobství rodičů, které je nasměrovává do této neoblíbené budoucnosti. Byli vlastně prodáni vybranému povolání, pro něž nemají vůbec vlohy, bojí se ale vysvobození z těchto pout. Touží po něčem úplně jiném, mají však strach tento kurs změnit. Je to opět strach před svobodou, strach před rizikem, obavy z nového začátku, obavy z toho, co tomu řeknou lidé, strach z vlastní odvahy.

Ve všech oblastech života jako by se svoboda vytrácela a toto poznání by pro nás mělo být výzvou. Člověka vede vlastní svědomí k tomu, aby promluvil:

Co jsi svobodně vykonal? Jak jsi zacházel s tímto drahocenným darem, který ti zjevil a tím i daroval Kristus?

Člověk se na své životní dráze realizuje pouze řadou sebezáporů, jimiž se stává nezávislejším a samostatnějším, tedy svobodnějším. Prvním takovým aktem je opuštění matčina těla, jeho pozemského ráje, druhým je opuštění vlahého mateřského prsu, třetím opuštění rodinného

hnízda a začátek školy. A tak to jde neustále dál, jeden takový zásah následuje za druhým, a člověk se postupně osamostatňuje a realizuje. Tak se z něj ponenáhlu stává originální osobnost.

Člověk však svým bytostným ustrojením touží přesně po opaku, po vývoji nazpět do velkého zapomenutí, touží vlastně po embryonálním nevědomí. Proč mu chybí odvaha utkat se s životem správným způsobem, pohledět mu zpříma do obličeje a volit podle svého a také za to odpovídat? Kristus je velký revolucionář dějin, je nepříjemným rušitelem pokoje lidské společnosti, je pro ni velmi nepříjemný, protože všechno zpěvračí! Proč¹? Protože chce zabránit tomu, aby se člověk poddal plíživé tendenci stáhnout se, místo aby rostl; aby pokračoval kupředu a plně se probral. Kristus nechce vlažné, apatické duše, a proto s námi třese a žene nás kupředu:

Zbav se sám sebe! Osvobod' se! Vzhůru! Běž!

A tak všechna povolání jsou vlastně zároveň jakýmsi vytržením od sebe sama:

I řekl Hospodin Abramovi: „Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.“

(Genesis 12,1.)

Kristus je neustálou výzvou našemu vytržení se ze sebe sama, protože ví, že tímto procesem se dostaneme blíže k vlastní seberealizaci, že se staneme sebou, tedy svobodnými lidmi.

Jsme vyzváni, abychom vyslovili souhlas s tímto dobrodružstvím a očekává se od nás, že v něm obstojíme. Kristus se vydal za osvobození člověka a přitom naši svobodu zaplatil velice drazé utrpením a křížem! Byla to velká cena za jeho slovo svobody, pravdy a spravedlnosti vůči světu samých mdlých kompromisů. Tento člověk byl přibit na kříž ve věku třiatřiceti let. protože jednal podle svého práva být svobodný ... A vyzývá nás k následování - kvůli nám! Kdy sebereme odvahu, abychom přijali svobodu a abychom se postavili proti svůdným machinacím světa? „Služebník nestojí nad pánem“ ... Učme se být silnými, abychom se dovedli utkat s překážkami, s porážkami, se zlem, s pomluvami tak, jako on - Kristus.

Odvážíme se vykročit podle této výzvy? Odvážíme se následovat Krista na této těžké křížové cestě k osvobození? Odvážíme se mluvit o pravdě a svobodě ve společnosti, která se upsala tisícům jiných bůžků? Nebo se spíš smíříme s tím, že se stále znovu budeme pokládat na zem, že budeme stále znovu ovládáni a vláčeni diktátory a demagogy? Budeme i nadále považovat za nejvyšší ctnost ono „být otevřený všemu“, přičemž budeme nadšeně vítat každý nový vliv a Ducha necháme stranou?

Jak ale jedná opravdový křesťan? Také se vzdává své drahocenné svobody pro někoho jiného? Odpoví nám na základě praktické zkušenosti:

Jenom jednomu jedinému vložím svou svobodu bezpodmínečně do rukou a on mi nevezme dech, nespoutá mě ani mě nebude ovládat! Naopak: tím, že přijme mou svobodu, dostanu ji stokrát zpět. On je ten jediný, u něhož ztrátou své .svobody dosáhnou zinku. Chci jenom jediného mistra a vůdce: Ježíše Krista. Jen když se dám jemu, jen tehdy budu svobodný.

Protože osoba JEŽÍŠE KRISTA je hluboko v srdci každého člověka, setkává se člověk - potom, co se mu vydal - sám se sebou. Spatří se jako v zrcadle a poznává se. V Kristu člověk roste a stává se velikým a stále větším, přerůstá sám sebe, a přitom se osvobozuje.

To není hypotéza, to je živá zkušenost všech opravdových křesťanů. Mluví o Kristu Králi, protože on je jediný, který je pravým, skutečným králem. **Ti, kdo se mu vydali bez jakýchkoli podmínek, dosahují pravého lidství, pravé důstojnosti a skutečné svobody -je**

to jejich důstojnost a jejich svoboda - protože mimo Krista neexistuje reálné osvobození. On s rozpraženýma rukama prosí, abychom se mu s důvěrou svěřili, protože on je jediný, kdo náš život učiní skutečně lidským a kdo nám konečně pomůže stát se tím, k čemu jsme povoláni, totiž

SVOBODNÝMI DĚTMI BOŽÍMI

stvořenými k jeho obrazu. A toto poznání již v sobě obsahuje veškerou svobodu.

SVOBODA SOUHLASU

V životě každého dítěte přichází den, kdy objeví svobodu; nedochází k tomu cestou souhlasu, ale odmítání. Dvouleté dítě začíná s odmítáním najednou a v tom, že se odděluje od matky, od otce, od sourozenců a jiných blízkých osob, zakouší něco nového - svou nezávislost, samostatnost a svobodu. Asi o 10 až 15 let později zdůrazňuje znovu svůj nárok na svobodu. Mladiství demonstrují vůči rodičům i vůči učitelům a nezřídka i vůči společnosti svou autonomii.

Proto je pochopitelné, že si mnoho lidí myslí, že svoboda znamená také odvahu říct NE. Je to správné? Je to správné ve smyslu spisovatele Jean Paul Sartra, který definuje svobodu jako schopnost člověka uznat a přijmout nicotu. Doslovně říká:

Svoboda je moc zničit, zmařit.

Podle toho se svoboda vyjadřuje mocí odporu, popření, odmítnutí.

Podle mého názoru **existuje však ještě mnohem hlubší svoboda onoho NE, a tou je svoboda ANO.** Svoboda vyslovující NE se vztahuje k nepřátelskému postoji a je vyjádřením potřeby viditelně vystoupit, ukázat se; chce svému protějšku imponovat tím, že se mu staví čelem. Tato svoboda, milí přátelé, je ještě nedokonalá, je nedovyvinutá, protože se přílišným sebezdůrazňováním zajímá pouze o sebe. Skutečná svoboda, svoboda skutečné dospělého a zralého člověka, je svoboda, která dovede říci ANO. Je to svoboda projeveného zájmu o druhého, svoboda porozumění, přijetí, je to sebevědomá svoboda, která šije tak jistá, že si může dovolit říci ANO.

Tato svoboda je ovšem obtížnější, je však také jaksi vyšší úrovně, protože je pravdivější. Touto svobodou se budeme trochu zabývat. Kladu vám otázku: **Co to vlastně znamená být svobodný?** Jak byste osobně definovali tento pojem? Čtu vaše myšlenky:

Být svobodný, to znamená mít možnost volby.

Dávám vám zapravdu. Komu je dána možnost volby, ten je svobodný. Mohu vás ale při vaší odpovědi uvést do rozpaků. Budu požádán, abych volil mezi A a B. Pokud jsem ještě nevolil, jsem svobodný, volný před touto volbou, protože pokud jsem zvolil A, už nejsem svobodný, neboť už nemohu volit B. Zjišťuji, že má svobodná možnost volby zanikla, jakmile jsem jednou zvolil. A teď se vás ptám:

Má podstata svobody spočívat v tom, že zaniká, když, se uskuteční svobodná volba?

Tuto otázku si neklade málo lidí a reagují takto:

Když tedy jsem volil, nejsem už svobodný, a proto nebudu volit, abych svobodný zůstal.

Přeopatrní lidé dávají přednost nerozhodnout se, aby se nezbavili možnosti pozdější volby. Budou si tuto možnost svobodné volby uchovávat až do dne X a nezřídka se jí ani nedožijí. Podle svých představ zemřeli ve stavu dokonalé svobody, ale nezanechali za sebou nic vlastního, protože chtěli zůstat svobodni. Poněkud přeháním, ale každá karikatura obsahuje určité zrno pravdy.

„Strach před pravdou, strach z pravdy“ - to je naše téma. Existují lidé, kteří si tíhu důsledků svých rozhodnutí představují ve všech možných a pravděpodobných podobách, a proto se cvičí v trvalé zdrženlivosti a stále znovu promýšlejí všechno od začátku. Před nedávným zemřel jeden muž ve věku 84 let, který mi často říkával, proč se nikdy neoženil: „Rozhodnutí pro manželství je tak závažné, že člověk vlastně potřebuje celý život na to, aby je zvážil.“ Proto se nerozhodl, zůstal svobodný. Jakou hodnotu byste přisoudili takové svobodě? Co váží⁹ Pro mne nemá vůbec žádnou hodnotu, protože vlastně neexistuje, je imaginární, je to

prázdná bublina; byla to jakási možnost, čisté potenciální, protože ten muž se nechtěl angažovat.

Jiný příklad: Někdo uvažuje o změně pracoviště, a proto si zařídil na čtyři měsíce volno. Říká: Čtyři měsíce zlaté svobody, konečně budu moci dělat to, co budu chtít! Mám velké plány ..." Ptal jsem se, jaké jsou ty bezvadné plány? Mnoho jich je, ale, ještě jsem se přesně nerozhodl... Asi za dva měsíce jsem toho člověka potkal znovu a dostal jsem zase stejnou odpověď ... a nakonec jsme se setkali po čtyřech měsících té „zlaté svobody“; ten člověk je prožil ve velkém očekávání svých vlastních rozhodnutí. Ani jeden ze svých smělych plánů neuskutečnil ... a totéž, bohužel, platí pro leckterý i dlouhý život.

Nevedu zde sám se sebou intelektuální řečnická cvičení, ale mluvím velmi vážně k vám všem, přátelé. Je mnoho lidí, kteří stráví celý život tím, že čekají na jakýsi okamžik, o němž vědí, že začnou se svým životem něco dělat. Jednoho dne zemřou a nezanechají za sebou vůbec nic osobního, protože se báli volit, báli se říci ANO, báli se do života skutečně vstoupit. Kolik je takto zmařených životů a promarněných talentů! ...

Kristus nám nedal nadarmo podobenství o třech služebnících, kteří měli spravovat majetek svého pána v době jeho nepřítomnosti. Předal jim určitý počet talentů, tedy peněz, a to podle jejich schopností. Dva služebníci po návratu pána svou zdatností a šikovností majetek zdvojnásobili a pán je při vyúčtování bohatě odměnil a pochválil. Třetí služebník byl ten ustrašený. Vysvětloval svému pánu:

Bál jsem se, a proto jsem šel a ukryl tvou hřivnu v zemi. Hle, zde máš, co ti patří. Jeho pán tnu odpověděl: Měl jsi dát mé peníze peněžníkům, abych přišel a to, co mi patří, si vybral s úrokem. Vezměte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, který má deset hřiven! Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má. A neužitečného služebníka uvrhněte ven do temnot!

(Matouš 25.25-30)

Jednou se bude vyúčtování žádat i od nás. Budeme se vymlouvat:

Svědomy mi připomínalo leccos, co dobrého bych v pozemském životě mohl udělat, ale bylo také mnoho rizik, takže jsem bohužel nemohl tyto nápady uskutečnit.

Uslyšíme pak podobnou odpověď jako třetí služebník v Ježíšově podobenství? Peníze v punčoše doma nebo uložené v sejfě, to je mrtvé zlato. Chytrý člověk je oživuje a zdatně s nimi podniká, protože dobře ví o inflaci a ví, že ta během několika let jeho majetek stráví. Totéž platí i o našem způsobu života. Je naším úkolem využívat toho, co máme, ale svých darů a také celkové životní energie, toho, co je nám dáno. s tím máme něco podnikat jako peněžník. abychom svůj vklad rozmnožili! Život, ve kterém se nic nepodniká, v němž se raději nic neriskuje, takový život má nepatrnou cenu; nikomu totiž neslouží, ani tomu, o jehož život jde. Taková svoboda je čistou iluzí, protože **bez aktivní volby svoboda neexistuje**. Mnozí mi řeknou:

Nerad riskuju, protože se bojím, že ztroskotám. A kdo se konečně rád blamuje, ať už před sebou nebo před jinými? Člověk musí dávat dobrý pozor!

Dávat pozor? Ale přece celý náš život není ničím jiným než rizikem; každý náš krok je riskantní a proto lidové přísloví říká:

Risk je zisk.

Kdo se do ničeho nepouští, nemůže nic získat - ani svobodu. Svoboda je praktickým ideálem, který se zapaluje jako světlo. Když jsme byli ještě jako děti, věšel nám otec v našem pokoji na zed' hesla, která občas vyměňoval; ta nám měla dát směrnice pro život. Na jedné

takové vývěsce bylo:

Nerozhodní přicházejí o polovinu života, energičtí jej zdvojnásobují.

Nejvíc působilo toto životní heslo na mého bratra Jakuba, který rovněž zvolil dráhu řeholníka. Nikdy nepřipustil nerozhodnost a žije s takovou energií, že vlastně prožívá několik životů. Kdo zná jeho zdatnost a vidí ho, jak působí v různých oblastech Egypta, ten ví, jak daleko se náš Jakub s touto devizou dostal. Nerozhodnost je výmluva. Nerozhodnost je strach, že šlápnu vedle, strach z omylu. Samozřejmě, že se to také může stát, když se pouštím do nějakého projektu; občas se to i stává. Přesto však riskantní hru podniknu a angažuji se. Musím začínat i několikrát - až se mi dílo podaří. Jenom bojovník se dočká úspěchů, jen statečný, jen ten, kdo se angažuje.

U Sartra nacházíme zajímavé myšlenky. Také on mluví o těch opatrných a říká:

Mají čisté ruce, ale vlastně žádné ruce nemají.

Říká totiž: ti, kteří si nechtějí své ruce umazat, vlastně je nemají k ničemu, jako by je ani neměli. Ruce nám byly dány k tomu, abychom je k něčemu užívali, a to bez přílišného váhání a zdráhání. Řekni mi, prosím, k čemu druhým slouží tvé čisté ruce, když z opatrnosti raději nic neuděláš? „USEKNI SI JE!“ To by ti řekl Ježíš, protože **naším úkolem jistě není, abychom udrželi své ruce čisté, ale abychom jimi hnětli těsto světa.**

Přátelé, jsme na palubě lodi, která odrazila od břehu, jsme na cestě - my všichni - a náš život, to je volba. Žít znamená volit. Každý den naší existence stojí ve znamení různých možností volby. Jdeme skrze tyto volby vstříc svému životu, jdeme kupředu místo abychom se vlekli někde vzadu! Je mezi námi bohužel mnoho lidí, kteří se takto vlečou. Necelí okolnostem a událostem, ale jsou jimi vláčeni, zavěšují se na silnější lidi, kteří jdou před nimi. Kdyby se odvážili sami vykročit vstříc událostem kolem sebe tím, že by našli sílu k osobním rozhodnutím, pak by skutečně žili svůj život! Proč jim však chybí tento vnitřní impuls? Protože nemají před očima žádný životní projekt, ve své duši nemají žádný ideál, a proto jsou zmítáni na hřebenech životních vln.

Někdo mi řekne: Nebudu volit, počkám, až to ke mně dojde. Na to mu pak odpovím: Tvoje rozhodnutí nevolit je už volba, tím už jsi nastavil výhybky.

Argumentací, že jakožto duchovní bytosti jsme v podstatě k „svobodě odsouzeni“, se dostáváme do úzkých. **Musíme volit, neustále volit! Bud' me si toho vědomi a vstupme do této hry o svobodu, vezměme svůj život do rukou!** Každý z nás sám sebe utváří skrze akty volby, ke kterému přistupuje skrze své rozhodování. Bůh nám dává život jako hroudu syrové hlíny do ruky a říká:

Každá volba, ke které přistoupíš, zanechá v této hlíně otisk a během svého života si tak vymodeluješ svou tvář!

Tím ovšem nemíní tu tvář, kterou vidíme v zrcadle, ale tu vnitřní; vede nás tak k poznání, že jsme to my sami, kdo se formujeme. Náš život není nic jiného, než tato nepřetržitá práce na sobě, která se skládá z neustálé řady jednotlivých voleb; výsledkem bude naše vnitřní tvář, kterou si s sebou vezmeme na věčnost.

Tato zcela jiná tvář, kterou uvidíme, nás ohromí! Vyčteme z ní všechna pozemská rozhodnutí a budeme překvapeni tím, že právě tyto volby a rozhodnutí nám daly naši podobu. Kolikrát se mě lidé ptali, jakou tvář budou mít na onom světě, jestli tu, kterou měli naposled na úmrtním loži, nebo zářivou, z mladých a šťastných let? Ani jedno ani druhé, milí přátelé, protože ani to nejlepší z vašich pozemských dnů není vaše. To leží mnohem hlouběji a stále na tom pracujete - tím, že denně volíte ve svých rozhodnutích. Tato vnitřní tvář, to jste VY SAMI,

vaše já, které jednoho dne dozraje a vlastně se zrodí z vašich rukou; je to vaše druhé zrození, zrození ve svobodě. Jen to je skutečně podstatné pro naplnění lidské existence.

Volba nezřídka znamená obět'. Sochař obětuje mnoho kusů drahocenného mramoru, než z něj vydobude své dílo. Také já obětuji, ztrácím tím, že obětuji. Současně však skrze tyto ztráty v sobě něco buduji, rostu, stávám se. Jsem

sochař, tvůrce svého JÁ, které je připraveno se obětovat a ztrácet, a hotové dílo bude pak mou podobou pro věčnost. Zde vystupuje zřetelně protiklad ČLOVĚK - ŽIVOČICH. Živočich je svou podstatou již určen Stvořitelem. Jeho zvířecí bytost je dána. bude vždycky takové, k čemu je biologicky určeno, a jeho cesta je velmi přesně řízena instinktem. Člověk je proti tomu svobodný, proto může jít vpřed tisíci různých cest, neboť v něm žije a působí moc sebeutváření. on sám si může určovat svůj směr. Jaké štěstí mu bylo dopřáno, jaká důstojnost propůjčena! **Bůh nás nevsadil do nějakého omezeného živočišného rámce, ale pustil nás z ruky jako nedokončené dílo a obdařil nás svým Duchem, abychom sami na sobě dále pracovali a dotvářeli se, abychom si sami vytvořili druhou podobu.** Skrze rodiče nám dal vlastně jen tu první tvář a k tomu první tělo, stejně tak i křestní jméno. Konečné, definitivní jméno si dáš ale sám, to jméno je pro tebe připraveno v budoucnosti a Bůh ti je odhalí v okamžiku tvého vzkříšení.

Sebetvoření člověka je dobrodružstvím prvního řádu, žádné jiné se mu nevyrovná! Je to početí vlastního JÁ skrze vlastní JÁ - to je vlastně svoboda! Máme zde jinou formu svobody, to už není ta první svoboda, o které jsme mluvili, ta spočívá v tom, že se mluví o A a B, ale zde stojíme před pravou svobodou, protože v ní se poznáváme jasněji než v jakémkoli zrcadle a skrze ni se stáváme sebou samými. **Tato definitivní svoboda se nevyznačuje volbou, která se stejně ukázala jako nedostatečná, ale její charakteristikou je**

SEBEUSKUTEČNĚNÍ ČLOVĚKA.

Teď už se svoboda nechápe jako určitý akt, který konám, ale jako stav, ve kterém žiji: Být svobodný znamená být sám sebou.

Od této chvíle už nejsem zajatcem svého okolí, povahy, výchovy, svých iluzí, ale sám sebe spravuji a řídím. Prožívám sebeurčení, protože jsem pán sám nad sebou, držím v se hrsti, a čím pevnější je toto držení, tím svobodnější vlastně jsem. Čím neukázněněji však žiji, tím méně jsem svobodný. Člověk, který je vůči sobě shovívavý, není svobodným tvorem, stejně tak to platí o věčně váhajícím člověku, který se nedovede rozhodnout, nedovede volit mezi A a B. Svobodným se sláva člověk volbou.

Svoboda, která se vyznačuje tímto sebeurčením, je výsledkem volby, je veliká a silná; je to svoboda velice cenná, protože existuje jenom jedna možnost svobody, je to jenom jediná z mnoha možných poloh. Byli jsme stvořeni jako svobodné bytosti. Musíme chápat, že naše svoboda není darem, ale úkolem, není to uspokojení, které by nám mělo sloužit, ale trvalá výzva vybízející kupředu. Je to naše POVOLANÍ. Svoboda je projekt, pro který se angažujeme, ale nenaplňujeme se na startovní čáře našeho života, nýbrž v cíli, a jen tam. **Proto na tisíckrát kladenou otázku, zda je člověk svobodný, odpovím takto:**

Člověk je povolán k tomu, aby byl svobodný!

Malé dítě je jako zvířátko, je vydáno různým náladám, neví o svobodě nic, protože je to duchovní ideál, hledání a zmocnění se, dobytí. Kdo se dnes cítí jako dokonale svobodný, velmi se mylí, protože svobodnými se stáváme, den ze dne se osvobozujeme o kousíček; spíše bychom měli mluvit o osvobozování člověka než o jeho svobodě, která postupně a velmi pomalu zraje. Že tento pomalý proces není žádným lízáním medu. to se rozumí samo sebou. Na cestě ke svobodě se musejí překonávat obtížné etapy. Jednoho dne se však tento

obdivuhodný květ rozvine v plné kráse.

Jak tedy se nazývá cesta, kterou musíme jít, abychom se osvobodili? Jmenuje se OBĚŤ.

ŽIT ZNAMENÁ VOLIT ...

VOLIT ZNAMENÁ OBĚTOVAT SE.

Proto skutečná svoboda je cosi vážného a svatého. Všeobecné snahy o liberalizaci těch, kdo touží po svobodě, nemají nic společného s opravdovým osvobozením, ani tehdy ne, když se vytrubují vítězné fanfáry svobody z věži. Ten, kdo touží po svobodě, poskytuje sám důkaz pro to, že pochybuje, protože rychle nabytou nebo i koupenou svobodu žárlivě střeží, a tím upadá do nevolnické závislosti na své vlastní svobodě. Ó ano, člověk se může stát otrokem své vlastní svobody! Nejvyšší forma svobody je ta, která je svobodná od vlastního já. Proto se nakonec spojují svoboda a oběť. Pravá svoboda spočívá v tom, že se může zapomenout na osobní svobodu. **Teprve, když se zříkám věnce vítězů, uskutečňuji se a naplňuji sám sebe.**

Kdo miluje svůj život, ztratí jej; kdo nenávidí svůj život v tomto světě, uchrání jej pro život věčný.

(Jaii 12,25)

Pšeničné zrnko, které máš rád a nechceš je dát z ruky, v ruce nevzklíčí, ale nakonec v ní zajde, zkaží se! Odhod' je do země a zapomeň, přinese ti mnohonásobný užitek!

Svoboda, kterou si chci zachovat za každou cenu, se v mých rukou brzo znehodnotí. Svoboda, kterou obětuji pro jiné lidi nebo pro určitý cíl, kterého musí být dosaženo, ta bude klíčit a kvést, zesílí a stane se velkou a vyroste v reálnou svobodu.

Zákon života je smrt a zákon smrti je život.

Je to evangelijní paradoxon, které platí jak pro náš život, tak pro naši svobodu. **Co je tím však přesně míněno: darovat vlastní svobodu? Na tuto otázku ti odpoví LÁSKA: To j sem já!** Protože láska je **poslední a nejhlubší smysl veškeré svobody.** Musím tedy poznat něco víc o cíli svobody, po které tak toužím!

Otázka: Proč a k čemu vlastně chci být svobodný?

Odpověď: Potřebuješ svobodu, abys byl schopn skutečně milovat.

Kdyby nebyla má svoboda darem lásky pro svět a nebyla by obětí, vlastním nasazením, jakou by měla hodnotu? Jaký by byl její smysl a komu by byla k užitku? Na to je jen jediná odpověď: Budu se stávat krok za krokem svobodnějším tím, že se budu stále víc a víc angažovat v působení pomocí své lásky. Je jen jeden smysl opravdové lidské existence:

NAUČIT SE LÁSCE!

A když v tobě láska roste, rosteš s ní! Svoboda nemá žádnou hodnotu a účel, které by stačily samy o sobě, ale je prostředkem k tomu, abychom mohli skutečně a pravdivě milovat. Kvalita naší lásky vzrůstá s kvalitou naší svobody, ke které se dopracujeme. Láska je nejvyšší univerzální hodnotou, která kdy byla, je a bude a tím, že dávám svou svobodu k dispozici této maximální hodnotě, uskutečňuji ji, protože také ona pak dosahuje této maximální hodnoty. Láska je vrcholnou fází svobody, kulminuje v ní.

Ještě jednou: Láska je odevzdání. Čím dokonaleji se odevzdávám, tím pravdivější je má láska a tím svobodnějším se přitom stávám. Čím dokonalejší je mé odevzdání, oběť, tím dokonalejší je moje svoboda.

Kompromisy by zde neměly smysl. Kdo kalkuluje, chce si nechat větší díl: kdo nedovede definitivně dát, je ještě dítě. Také dítě dává, ale stejně tak rádo bere a jak pevně ochraňuje

svůj majeteček! Myšlenka oběti je mu cizí. Kdo však jako dospělý hraje tuto dětskou hru, neví, co znamená být svobodný. Být svobodný znamená, že se angažuji pro dobro, a to radikálně a neustále nově, bez hranic a bez podmínek. Cena pravé svobody je vysoká, protože vyžaduje celé nasazení.

Ti, kdo dnes zpochybňují hodnotu manželského svazku, že by tím ztratili svou svobodu nebo dokonce svou osobnost, nemají vůbec ponětí o podstatě lásky. Také k lásce je třeba povolání, ani ona nemá soběstačnou hodnotu a účel. není sama o sobě cílem. Co si lidé pod svobodou představují, když nejsou schopni se angažovat pro toho, s kým chtějí žít? Láska znamená celé odevzdání, hluboké a trvalé, tedy bez konce, proto je manželský svazek v lásce nejdokonalejší a proto znamená svobodu.

Oženil jsem se, ale přešlo si zachovám svou svobodu!

Pak to není ani láska ani manželství ani svoboda, ale paskvil! Navíc je to ještě lehkomyšlná hra, protože, věř mi, čím hlasitěji vyhlášeš a zdůrazňuješ svou svobodu, tím jistěji ji ztratíš. Dám ti lepší recept se záručním listem na tvou svobodu: Konání v lásce bez konce! Kdo přeslechne své vnitřní povolání k lásce, vyhne se svému odevzdání se v lásce, to není svobodný člověk, a dokonce to ani není úplný člověk.

Přátelé, meditujme o čisté svobodě Boží, hluboké, naplněné, totální a definitivní. Bůh je svobodnou bytostí par excellence a v této svobodě, která má absolutní hodnotu, se angažoval. Neumím si představit, že by Bůh nic nestvořil a že by se pro nás neobětoval. Jeho angažovanost se nazývá *stvoření* a nás lidi stvořil svými rukama, jak to tak pěkně popisuje kniha Genesis. Jeho angažovanost je dále v inkarnaci, sám se stává clo věkem. Chtěl vstoupit do svého stvořitelského díla úplně, chtěl se sjednotit se světem a člověkem. Svobodný Bůh se chtěl zavázat.

Způsobem bytí byl roven Bohu, u přece nu své rovnosti nelpěl, nýbrž sání sebe zmařil, vzal nu sebe způsob služebníka, a stal se jedním z lidí,

(Filipanům 2,6-7)

Neřekl: Protože jsem Bohem, nemám zapotřebí se angažovat, protože jsem tou nejsvobodnější bytostí všech světů. Ale řekl:

Protože jsem Bohem a protože jsem svobodný, budu se angažovat, osobně se nasadím. Budu člověka, kterého jsem stvořil, bezmezně milovat, zcela se mu odevzdám, zcela se v něm ztratím. A spojím se s jeho dějinami, obětuji se za něj; musím, protože když zrno nezemře, nepřinese plody.

Boží svoboda, přátelé, ta zůstává neustále prototypem každé jiné svobody, protože Bůh je nekonečně svobodnou bytostí, která se angažuje, nasazuje a vydává do všech důsledků, jež si člověk vůbec dovede představit. Nejzásadněji se tak dělo a děje:

- *ve stvoření,*
- *v tom, že se stal člověkem,*
- *Ve vykoupení.*

Tímto vnořením se Boha do dějin v Ježíši Kristu jsme se naučili chápat, co je to svoboda. Svoboda Boží se bude symbolicky znázorňovat na muži přibitým na kříži. Dál už láska ani nemůže jít.

V oběti sama sebe dosahuje svoboda svého vrcholu a my ji můžeme následovat jen velmi obtížně. Tři hřeby spojují Syna člověka a Syna Božího, protože miluje dokonale, a toto dění je symbolem svobody našeho světa po všechny věky.

PEKLO - SVOBODA ODMÍTNUTÍ

Pro tuto kapitolu jsem si nevybral zrovna časové téma. Moderní člověk se vzpírá vším, co je v něm, ideji pekla. Myslí si, že rozpor, který cítí a který nemůže přijmout, byl vyvolán některými kázáními a náboženskými knihami. Bůh je láska a nic jiného než láska, a přesto se vedle všech zvěstování lásky až do dneška udržuje pojem věčného zavržení - pekla. Mohl by tam být případně uvržen a to vzbuzuje rozhořčení, ne-li odpor! Celé téma pekla nelze sloučit spolu s božskou láskou, protože jestliže skutečně existuje peklo, pak Bůh není dobrý.

My lidé nemáme ani lásku ani dobrotu, jakou má Bůh, a přesto nemůžeme vidět utrpení svých bližních; z toho usuzujeme:

Bud' je Bůh méně dobrý než lidé. pak ale by nebyl Bohem, a neboje to čistá a věčná láska, pak ale peklo nemůže existovat.

Jaká cesta vede z tohoto rozporu? Myslím, že se musíme nejdříve naučit vidět peklo ve správné perspektivě, musíme rozeznat, čím skutečně je, jinak pro nás vlastně odpověď není možná. A tak tvrdím hned na začátku, že peklo je výkupným za svobodu. Peklo je pro spirituální lidskou bytost možností říci NE vůči Bohu, je to vlastně *svoboda říci ne*. Bez svobody neexistuje peklo, bez svobody ale neexistuje ani nebe!

Peklo je možnost odmítnutí, nebe je možnost přijetí.

Bud' to se *obé* výpovědi zruší, nebo obě zachovají, protože jsou vázány jedna na druhou.

Zeptejme se nyní na pojem nebe. Říká se, že nebe je „štěstím“, že je to „odměna“. Jaké štěstí je tím míněno:

Dostaneme je od Boha jako nějaký pěkný dárek? Musíme jenom natáhnout raku, abychom jej převzali? Kdyby tomu tak bylo, byli bychom skutečně před peklem chráněni, protože by vlastně odpadla nebezpečná volba; nebe by k nám přišlo automaticky. Nebe, nebesa jsou štěstím, které si však musíme „zasloužit“, získat; jenom po zkušenosti, dosáhneme-li vlastním úsilím prožitku stavu štěstí, říkáme, že jsme „jako v nebi“. Ve francouzštině se tato nebeská zkušenost nazývá „glorie“ a to je dokonce ještě daleko víc, znamená to nádheru, blaženost.

Příklad: představte si skupinu mladých lidí, kteří se připravují na závod. Cekají v rozechvění na startovní čáře a před duševním zrakem se jim vznáší nádherně zářící pohár, který je v tomto závodě na dosah. Představte si, že bych přišel k závodníkům a řekl jim: Vy všichni chcete vyhrát tento pohár? Počkejte! Dám vám každému přesně stejný! Půjdu a koupím deset stejných pohárů a spravedlivě je rozdělím mezi vás všechny. Jsem si jist, že mi dárek hodí pod nohy a že mi řeknou:

Nechci nějaký pohár, ale jenom ten jeden! Ty nechápeš, že ten náš je docela jiný? Chci svůj pohár vybojovat a ne dostat ten tvůj jako dárek! Je symbolem mého osobního boje, usilování, důkazem, že jsem zvítězil sám nad sebou. Chci jenom ten a žádný jiný, chci si ho sám vybojovat.

Tak nějak je to i s nebeským štěstím; není to ledajaké štěstí, ale podstatná je zde má osobní účast. Pracoval jsem na tom dlouhou dobu, než jsem se za mnoho pozemských let někam dostal. Je to pak mé uskutečnění v blaženě radosti. Ale znám přání mnoha lidí, kteří dávají přednost tomu, že by měli být do nebes přiděleni. Říkají mi:

Bůh je dobrý, všechno zná, ví všechno, co přijde. Když ale ví, že má cesta nezadržitelně vede dolů do pekla, proč mě tedy vůbec stvořil? Vlastně by měl stvořit pouze bytosti, které jsou určeny nakonec pro nebe!

Takže Bůh vlastně má volit za nás a jaksí předem nás už naprogramovat pro nebesa?

Pak ovšem se nutně nacházíme na stejné cestě jako kámen, který musí padat k zemi. Takhle člověk musí přijít do nebe? Tak, jako strelka kompasu nemůže ukazovat nikam jinam než k severu, tak existuje pro člověka jen jediný směr - Bůh? Tak, jako se otáčí slunečnice za sluncem, protože to má naprogramováno, tak také my se obracíme k nebi, aniž bychom se na tom svou volbou podíleli? Pak je to ovšem náš vnitřní diktát, náš instinkt, v ničem se nelišící od živočišné říše, která možnost volby nezná. Fatalita, předurčení...? **Kdyby tomu tak bylo, kde by byla naše svoboda? Kde by byla naše lidská důstojnost?** Kde by byl smysl našeho života? ... **Ne, Bůh nás vidí a respektuje jako duchovní bytosti, a proto takovéto nebe pro nás rozhodně nemá.**

Místo nebeského štěstí bychom měli spíš mluvit o nebeské lásce, protože nebesa, to je vlastně láska. Naše „štěstí“ by mohlo být míněno také jako duchovní uspokojování ve věčné sytosti, ale zde se přece míní štěstí blaženého společenství, štěstí lásky mezi duchovými bytostmi a s láskou máme také svobodu, protože kdo říká „láska“, říká také „svoboda“, protože přece k lásce nelze nikoho nutit! Láska je svobodná, jinak neexistuje. Je spontánní, nikoho nemohu přinutit, aby mě miloval. Neexistuje rozkaz: miluj mě! Lásku zakusíme jenom po svobodné volbě a jeto ten něj svobodnější akt, kterého je clo věk vůbec schopen. Jestliže naše věčnost spočívá v tom, abychom milovali, pak musíme tuto lásku sami od sebe chtít a máme možnost se pro ni rozhodnout. **Slovo milovat má kořeny v latinských slovech „deligere“ (vyhledat, volit) a v druhém „diligere“ (milovat, cenit si), a to je pozoruhodné!** Leckdy nás jazyková analýza vede k hlubšímu pochopení. Nemohu tedy někoho milovat, aniž bych se k lásce k němu rozhodl. Má svoboda je podstatně spojena s mým „povoláním“ chtít na základě lásky žít s druhými ve společenství.

Obrátíme-li nebe naruby, pak máme *ne-lásku*, odmítání lásky, opozici proti lásce, a tu nazýváme „peklo“. Tento druhý pojem, peklo, se dá chápat pouze ke vztahu k prvnímu, k nebesům. Peklo je přesným opakem lásky.

Nebesa jsou věčným společenstvím, peklo naprou tomu je věčná osamělost, je to zvěčněle NE lásce.

Člověk, který se po celý život vytrvale brání lásce, protože chce být jen sám se sebou, by nakonec zvolil jen sám sebe, své já: takový vyložený egocentrik a sobec, který po celý život žil jen NE, a to tím, že se obrnil proti lásce, ten by se v okamžiku smrti ocítl ve vakuu. Protože by nebylo nic, co by ho mohlo jaksi nést, propadl by se do vlastní prázdnoty. Tato bytost by zakusila svržení do vlastní propasti, kde by sama sebou byla pohlcena; je to výstižné, ukazujeme totiž dolů a říkáme: „Skončil v pekle.“

Sartre říká: „Peklo, to jsou ti druzí.“

Já říkám: „Peklo, to jsem já, který jsem se navěky zazdil sám v sobě.“

Nejstrašnější vězení pro člověka je vězení jeho vlastního nitra, do něhož se vlastnoručně zamkne. Proč? Protože jeho chování je opakem vlastního já, to musí nakonec prožít velmi bolestně jakožto pekelná muka. Naše tendence, náš prapud nesleduje přece nic jiného, než vzbouzení a rozkvět v lásce, tedy hluboké společenství s druhými. To je naše povolání. **Jestliže však ze svobodné volby jednám proti této pravdě tím, že si chci vystačit sám a vytknu si to jako cíl a smysl svého života, pak v okamžiku smrti nemohu očekávat nic jiného, než že mne mé vlastní já strhne do otevřeného jícnu pekla. Toto peklo jsem v sobě nosil již za svého života a připravoval jsem si je sám pro věčnost,** teď je zakouším jako věčné vězení, v němž duše krvácí. Peklo, to jsem já, ono je jen věčným protějškem ve mne samém.

Známe pojmy „prokletí“ nebo „proklatec“. Ty znamenají onen fundamentální rozpor mezi vyzvou, která v nás velmi silně působí, která nás chce podnítit, abychom ze své původní

propasti vzhůru stoupali a která nás napomíná, abychom vlastnímu vzpírání řekli radikální NE. Tím ovšem se sobe samému stávám nepřítelem a jsem na válečné noze sám se sebou, v konfliktu se svým nejhlubším jádrem bytí. Tento rozpor je stále silnější a vzroste k neúnosnému napětí, které ve raně vyvolá „pekelnou bolest“. K tomu text, který dobře vyjadřuje, co pociťuji:

Peklo prokletých je neodvratnou silou, kterou jsi do nich vložil a kterou chtějí zlomit hříchem proti tobě. Tato síla však zůstává živá ve všech těchto duších, stali se však bezmocnými následovat ji a smířit se s ní. Hladoví po nekonečnu jako po NICĚM, je to hlad, který nikdy nemůže být utišen, ani nekonečnem, ani NICÍM.

(Alexís Hanrion)

Hlad zůstává navěky. Celá lidská bytost přece hladoví po lásce, protože je stvořena pro lásku. Byla stvořena takto a ne jinak. Nemůže ze sebe vyrvat hluboké kořeny své touhy po lásce, aniž by samu sebe nezničila. Cesta člověka musí vést za vnitřním voláním po lásce, protože láska je podstatou jeho bytosti. A tak je logické, že člověk musí trpět hrozným tlakem a napětím, které si přivodil sám, když se postavil sám proti sobě.

Evangelium nás v podobenství o boháčovi a Lazarovi (Lukáš 16, 19-31) ve výzvě Kristové varuje před zkušeností pekla slovy: „Ale běda vám bohatým!“

Boháč se pečlivě oddělil od ostatních lidí a žije nyní pouze pro své vlastní blaho. V naprostém egoismu přejde nevšímavě kolem Lazarových dveří. Když oba zemřou, přijde boháč do pekla, to znamená, že se propadne sám do sebe, do své nicoty, tedy vlastně tam, kde už dávno byl. Žil pouze pro sebe a tímto způsobem se také zvěčnil. Jak nyní závidí ubohému Lazarovi, kterého andělé přinesli do Abrahamova náručí, v němž nyní odpočívá. Boháč úpěnlivě prosí o slitování, ale Abraham mu řekne:

Mezi vámi a vámi je velká propast, takže nikdo - i kdyby chtěl, nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k mim.

(Lukáš 16,26)

Vzdálenost je nepřekonatelná. Proč? Protože ten člověk byl svobodný, volil systematicky NE a chtěl tomu tak. zavřel své dveře před vnějším světem a zabarikádoval se, takže pro jiné bylo nemožné, aby vstoupili do jeho pevnosti. Prožil život v odporu proti společenství, ale nepomyslel na to, že jeho konání na zemi se zvěčňuje a že se tím pro věčnost uzavřel sám do sebe. Ani Bůh k němu nemá klíče, pouze on sám. Svobodný člověk je správcem, zpodobovatelem své bytosti i svého osudu.

Takové je drama člověka, přátelé, jeho samospráva, jeho odpovědnost za sebe sama. K člověku je jen jeden přístup, jen jeden klíč ke dveřím jeho nitra, a ten má v držení pouze on sám. Bůh nemůže duchovní princip „svobody“ pro člověka zrušit tak, že by mu vzal klíč a dveře otevřel zvenčí. Ne, stvořil člověka svobodného a tak ho bude vždycky respektovat, dokonce i když si člověk vybuduje své vězení a když bude odmítat veškerou lásku. Vzniká pak nepřekonatelná propast mezi ním a blažeností nebes, a to proto, že člověk zneužil svou svobodu. Evangelium samo nás tomu učí.

Lidé si peklo představují nejčastěji jako společenství zlých duchů a podobně nebesa jako společenství dobrých duchů, ale v žádném případě tam neexistují žádné ďábelské tance ani sirný čertí puch; **jsou to lidské bytosti, které jsou v pekle, jež si samy vyvolily, zcela samy**, na věčnost samy, uvězněny samy sebou v pancéřové kůži, kterou si samy vytvořily.

Evangelium nám vykresluje jiný, mnohem sdělněji vypovídající obraz o pekle: Je to Gehenna. Základem pro toto označení jsou dvě hebrejská slova, podstatné je ale Hinnan,

jméno údolí na jihu Jeruzaléma, jež začínalo za městskými zdmi. S těchto zdí se shazovaly veškeré nečistoty a odpadky a tak se z hinnanského údolí stalo odporné smetiště s pekelným zápachem plné hmyzu a krys. ve dne v noci tu hořel oheň stravující všechno bezcenné.

Každý člověk, který opouštěl Jeruzalém, musel jít touto cestou a mnohým přitom bylo zle. tak jako nám dnes bývá na podobných místech. Když chtěl Kristus vyjádřit, co by peklo mohlo pro člověka znamenat, mluvil o Gehenně, o smetišti společnosti, o něčem, co se nedá do společnosti zapojit, protože je to tak proti přirozenosti a proti lidskému životu, že musí být přenecháno červům a ohni ... Je důležité, že Gehenna znamená vnější oblast, oblast mimo lidskou společnost, místo na odpadky, kterých se lidé navždy zbavují.

Městské zdi obklopovaly města a chránily lidi. kteří v těchto zdech žili pospolu a bratrsky ve společenství. Bible často mluví o zdech jako o obrazu sepjatých rukou matky, která ochraňuje své děti před zlem. Kdo zůstal mimo tyto zdi, neprošel pevně zavřenou městskou branou a byl vyloučen ze společenství: **„Když se nechceš vřadit do našeho bratrského společenství, budeš vyhozen do Gehenny.“**

Před více než třiceti lety jsem o tom získal jakousi představu v místě Hadra u Alexandrie, kde jsem se zúčastnil prázdninového skautského tábora. Skupina chlapců se pokoušela předvést podobenství o neúčinném služebníkovi z evangelia, který byl vyhozen do temnoty a do samoty. Provedli to takto: vytvořili kruh jako městskou zeď. uprostřed tohoto kruhu osvětloval scénu plápolající oheň. Velmi jsem byl překvapen režií těchto hochů, protože v okamžiku, kdy ten neúčinný služebník byl uchopen a měl být vyhozen, nikdo se ho nedotkl! Oni totiž přeměnili tento pekelný trest ve vlastní, svobodné jednání, nikdo se ho nedotkl, ale on šel sám, opustil společnost, protřhl kruh, odešel a ztratil se v temnotě.

Ještě dnes, po třiceti letech, myslím na tuto scénu, protože lito hoši nemohli vynalézt pro obraz vlastního prokletí člověka nic geniálnějšího. **„Jít do pekla“ neznamena být uchopen démony a vyvržen ven, ale znamená to opouštění pospolitosti komunikujících lidí na základě vlastního, naprosto nezávislého, svobodného rozhodnutí.** Odvrací se od přátelství a bratrství, vzdaluje se od tepla lásky, od ohně. který hoří pro všechny aktéry chce všechny spolu spojovat. Opouští světlo, teplo, společenství, nikdo ho neposílá k čertu. Ani Bůh ani anděl s plamenným mečem ani satan sám nás ..nevrhá do pekla", protože je to naše svobodná volba, náš zcela osobní krok, který konáme sami. Peklo pro nás znamená překročení onoho kruhu společenství, přesně tak jak to předvedli alexandrijští chlapci - tedy překročení tohoto kruhu kvůli vlastní nezávislosti, který bude znamenat život v temnotě a o samotě.

Jidáš v jeruzalémském večeřadle! Kruh dvanácti kolem Ježíše, v lásce slaví eucharistii, ale pro Jidáše je zde příliš mnoho lásky. Staví se proti tomu. co se má dít. dostává se do vnitřního sporu s tímto zážitkem, není schopen přijmout toto společenství - nechce. Irituje ho Kristovo pozvání ke *communio* a rozčiluje ho, protože představuje ve své harmonii přesný opak toho, co prožívá ve svém nitru. **Jidáš odchází. Nikdo ho nevyhazuje, on sám se rozhodl opustil tuto slavnost a vzdálit se navždy od všech ostatních.** Za Jidášem zapadají dveře ...

Byla noc

Svatého Jana nezajímají meteorologické údaje, neudává žádnou informaci o době a hodině. „Noc“, „temnota“ a „světlo“ jsou pro Jana pojmy s hlubokou symbolikou. Noc znamená vždycky zlom. Kdo odchází do noci, odchází do svého vlastního pekla; zvolil pro svou osobu temnotu, a tím se odevzdává pekelnému knížeti, knížeti temnot.

Přátelé, obvykle si představujeme peklo jako plápolající oheň. Nemám rád tento ohňový obraz, i když je použit v bibli a má jakési oprávnění, protože člověka trýzní, mihotá se jeho nitrem, člověk zakouší bolest. **Existuje ještě jedno při rovnání, které je ještě pekelnější a pro mě trefnější: Zima!** Oheň znamená teplo, vždycky je to jaksi blíž životu, dokonce o

lásce se hovoří jako o ohni palčivé touhy, o milostném žáru v srdci. Chlad, zima, mráz - to je daleko od života, chlad vyvolává mrazivě mlčení- a to je peklo. Jak představuje Dante ve své Božské komedii inferno⁷ Také on nedává planout žádnému ohni ve svém vnitřním, pekelném kruhu: tento kruh vyplňuje tuhy mráz. **Proto u Bernanose satan sám od sebe říká: Jsem chlad a mráz (v díle Pod sluncem satanovým). Jako podstata pekla tedy je nesnesitelný chlad!** Chlad, to je ztuhlé, mrazivé srdce uzavřené proti jakémukoli citovému prožitku ve všech oblastech lidského společenství.

A nyní se může leckdo ptát:

Když se Bůh nechtěl vyhnout riziku svobody a stvořil nás jako oduševnělé bytosti, proč nezabraňuje tragickému východisku a dopouští ve své bezmezné dobrotě, aby se všechno, co zrazuje, zhroutilo do nicoty?

Na to bych měl dvě odpovědi:

1. Božská moudrost přisoudila člověku věčné bytí. Člověk musí žít, každá forma existence je pro něj lepší než jeho zánik, jeho přechod do nicoty. Bůh pravděpodobně považuje i nešťastný stav člověka za lepší než nebytí a jednoho dne se všichni dovíme o důvodu, proč tomu tak je. Dnes ovšem nikoho tato odpověď neuspokojuje.

2. Když Bůh miluje, pak miluje navždycky. Všechno, co existuje, Bůh stvořil a pro něj ono „stvořil“ se zcela rovná „miloval“. Jsme vlastně stále trvajícím aktem božské lásky a máme v Bohu své trvání. Božská láska je dokonalost, nezná tedy žádné rozčarování a žádné vzetí zpět. ale je a působí věčně. Božská láska je věrná, svou podstatou je věčnou věrností. Proto říkáme:

Bůh mě miluje, tedy navždycky a věčně. Nikdy neodejme ode mne svou lásku, která mi přinesla mou existenci: a protože je to láska božská, má můj život věčnou hodnotu.

Tato láska se vztahuje i na existenci zatracených v pekle; božské srdce miluje i zatraceného a tato láska mu nebude nikdy odňata, nikdy nepřestane. Bůh miluje tohoto nešťastného po celou věčnost, on je stále jeho synem, jeho dítětem. Jak jen ho mohl nechat padnout! „Peklo“ znamená nepřítomnost božské lásky, ale její odmítnutí člověkem! Člověk se vzpírá Bohu, vzdoruje nabízené lásce, nechce jí přitakat, přijmout ji, ale bude přesto po celou věčnost Bohem milován. Tato božská láska bude pak jeho utrpením, které ho rozdírání, protože na ni neodpovídá. V jeho nitru na ni neplane satanský oheň, ale palčivě bolí božská láska.

Na onom světě neexistují dva ohně, láskyplný oheň Boží a pekelný oheň, ale jen jediný: Je to žár lásky božského srdce. Ale tento žár má dva různé účinky působení: Jedni na tento žár reagují a splývají s ním, jsou „v nebi“; druzí působením ohně procházejí jakýmsi čistícím procesem: a opět další, kteří setrvávají, plní vzdoru, proti lásce, zakoušejí pekelné útrapy, protože se nechávají spalovat tímto vševyplňujícím žářem lásky - není zde úniku, nikdo Bohu neuprchne. Stejný oheň hoří pro všechny, jedni ho přijímají, druzí ho odvrhují.

Vzpomínám na Kristovo podobenství o marnotratném synu. který se vrátil domů. Přišel den, kdy ten mladý muž po svém nezávislém, ale nešťastném životě v opuštěnosti začal trpět, ale nejvíc ho sužovalo, že zradil otcovskou lásku. Poznal, že ho otec nepřestal nikdy milovat, a on že vlastně žil v odporu proti otcovské lásce - a že tak bude žít navěky! Tato láska se nemění, přitéká k němu z otcovského srdce jako neustálá nabídka, - toto poznání ho obrátilo.

Vzpomínám také na oba apoštoly, Petra a Jidáše. Politováníhodný, ubohý Petr! Politováníhodný, ubohý Jidáš! Oba zradili svého Mistra, zapřeli ho, prodali; oba jste byli hříšníci! Na vás oba pohlédl Kristus stejně láskyplným pohledem, pohlédl vám do očí ... Rozdíl mezi těmito dvěma muži byl v jejich reakci na tento pohled. Petr se zhroutil, rozplakal a jeho lítost znamenala vlastně obrácení. Jidáš se stáhnul ještě více do sebe. jeho srdce se

zatvrdilo, takže se nedal zachránit. Jak je možné, že přítomnost a pohled Mistra může vyvolat dvě tak rozdílné reakce'?

Leckdy si myslíme, že Kristus, který je přece náš zachránce, se na konci časů náhle promění v našeho soudce. Po jistou dobu je zosobněným milosrdenstvím, ale jednoho dne nás bude soudit ... **Ne, milí přátelé, tento Kristus je zachráncem od věků do věku a jeho spása působí tou měrou, jakou se při jí má nebo odmítá.** Veškeré prokletí člověka odpovídá jeho osobnímu odmítání nabízené spásy, a proto je to sebeprokletí.

Světlo přišlo na svěť, ale lidé si zamilovali více tmu než světlo, protože jejich skutky byly zlé.

(Jan 3,19)

V tom je soud nad světem! **Člověk odsuzuje sám sebe.** Kristus nám řekl, že nepřišel proto, aby svět soudil, ale aby ho zachránil! Když však odmítáš život podle Krista, odsuzuješ sání sebe do prokletí. Jidáš tak učinil, když spatřil lásku, která mu šla vstříc. Odmítl pohled lásky a vzdálil se. Jeho srdce dalo přednost temnotě, bránilo se světlu. To je ta naše strašná a tragická svoboda, milí přátelé.

Peklo nám ukazuje, co je to svoboda. Jenom peklo nám zjevuje, co člověk skutečně je. Jenom peklo nám zjevuje, co je láska a co důstojnost.

Jak rádi bychom měli sladký život s happyendem, jak jej líčí hollywoodské filmy. Ale jakou cenu by měl náš život, kdyby neexistovala tato tragická možnost pekla, ta možnost říci NE? Jaká by byla hodnota nesvobodného člověka? Byli bychom loutkami v prstech božské všemohoucnosti a tančili bychom podle ní. Skrze princip svobody však poznáváme tragickou stránku naší existence a musíme ji přijmout; tato tragika je částí naší existence a neměli bychom zavírat oči před možností pekla.

Existuje-li peklo skutečně, existují-li lidé, kteří tam musí věčně trpět, to nemohu říct, nevím to. Nevím nic a nikdo mi to také nemůže říci. protože to nikdo nemůže vědět. Existují skutečně lidé tak ledoví, že z nich číší až hrobový chlad? Že se zabeďní natolik, aby k nim ani od nich nepronikl jeden jediný paprsek? Tak dokonale, že ani Boží láska by nenašla štěrbinku, aby ho zachránila? O tom pochybuji. Nedovedu si představit, že by mezi námi byli takoví lidé. Tak věřím, vědět to však nemohu.

Možnost pekla existuje proto, že pro nás jako svobodné bytosti je zde možnost říci NE. Vraťme se v přemýšlení k tomuto NE poněkud přesněji: kdyby pro toto NE nebyla stále dána možnost, pak by ani ten celý zbytek s přitakáním ANO k ničemu nebyl! Jakou cenu by mělo ono ANO, když bv tady vedle toho nebyla možnost říci NE?

A kdybychom neměli možnost volby, přestali bychom být lidmi.

Svoboda je riziko. Bůh ve své moudrosti tak rozhodl a rozhodl se pro riziko. Bůh mohl po stvoření zvířat pozastavit evoluci. Lze si představit, že by lidé nemuseli existovat. Pak by byl živočich nejvyšším živým tvorem a pozemské štěstí by spočívalo v dokonalém a věčně opakovaném uspokojování potřeb, na stále stejném stupni vývoje. Tím, že stvořil člověka, podstoupil Bůh riziko a my musíme říci: Bůh podstoupil toto riziko pro člověka a s ním. Bůh i člověk, oba jsou zapojeni do tohoto riskantního dění, a v tom je

BOŽÍ ANGAŽOVANOST,

Bůh ustanovil svobodu a současně se angažoval v tomto dramatu o svobodě na naší zemi. Bůh stojí na jevišti s člověkem.

A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi.

(Jan 1,14)

Bůh šel dokonce ještě dále. Pavel píše v dopise Korint'anům:

Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám -totožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti.

(2 Koř 5.21)

Hřích! ... Nebylo Kristu dost. aby přišel na svět v lidském těle a sestoupil až do nejhlubšího nitra naší rozštěpené bytosti; nebylo pro něj dost spojit se se složitou historií každého z nás, on se spustil ještě hlouběji, až do oblasti hříchu člověka, přijal tam i poskvrnění, své tváře, těla i svého srdce. „Až k hříchu," tak nás poučuje Pavel, a Jan Křtitel „viděl" na jordánském břehu hřích světa, který Kristus se světa sňal a na sebe vložil:

Hle, beranek Boží, který snímá hřích světa!

(Jan 1.29)i

Nenese náš hřích na svých ramenou jako něco vnějšího, co by na něj bylo naloženo, ale nese zcela nepředstavitelně břemeno, jeho nekonečně hluboké utrpení ve svém srdci. Když byl Kristus křížován, byl s ním ukřížován i hřích, a ten hřích v něm zemřel. Kristus na kříži - to je umírající hřích světa.

Je to plné dokonání tragédie! A tak těžko pochopitelné! V této Kristově smrti, přátelé, nacházíme tajemství pekla, protože v okamžiku nejvyššího osamocení a utrpení vzkřikl zoufale:

Bože můj, Bože máj, proč jsi mě opustil?

(Marek 15,34]

Žalostný výkřik ztraceného, který vychází až z nejhlubšího pekla. **Kristus, syn věčného Otce, který žije jenom z Otce, v něm a skrze něj, který od věčnosti žije v srdci Otce a bude tak žít, ten Kristus v tom okamžiku zažil totální opuštěnost od Otce a tím se vlastně stal zatracencem;** Kristus zakusil toto prokletí solidárně s těmi, kteří se od Boha odvrátili. Učinil sám sebe hříšníkem, Bůh v Synu, a až k této propasti se identifikoval s hříšníky. V této minutě protrpěl Kristus totální vzdálení se od Boha, tato bolest je obdobná utrpení prokletého.

Vidět Krista jako zatraceného a prokletého, to není, myslím, žádná blasfémie, protože věřím, že Bůh je láska. A protože láska se identifikuje s tím, koho miluje, a protože podstoupil riziko lidské svobody, musel s ním trpět do všech důsledků. Protože tato důslednost je božská a tím dokonalá, musela obsahovat také pekelná muka. Musel se ztotožnit s hříšníkem až k totální noci a k naprosté opuštěnosti s úplným vzdálením se od Boha.

To je tak strašlivě a vlastně nemožné, že to je pro nás nemyslitelné. A přece: protože Bůh je láska, musel zakusit sám tuto bolest, až zasáhla jeho tělo, celá jeho bytost tím byla palčivě proniknuta a jeho srdce zraněné. Nevím, s míní-li to říci. ale osobně věřím, že Ježíše Krista máme hledat v centru pekla a zároveň stojícího nad ním. Protože on je současně všude, Pantokrator (Vševládný), tedy musí být i tam! Tuto Kristovu přítomnost v pekle, jeho utrpení a jeho opuštěnost postřehl filosof, který zaslechl v srdci hlas Ježíšův:

Až do konce světa vedu smrtelný hoj.

(Blaise Pascal)

Protože člověk šel až tak daleko, musel Kristus ještě dál, aby došel dál, než je u člověka vůbec možné! V apoštolském vyznání víry říkáme:

Sestoupil do říše smrti...

Je správné, že pronikl až na konec pekla; **Kristus prožil peklo mnohem hlouběji než je**

člověk vůbec zakusil. Tragédie Golgoty nebyla ještě překonána a člověk není něco takového vůbec schopen zakusit... Člověk nikdy nebude moci pochopit hlubinnou dimenzi kříže: ani rozumem ani srdcem, nejsme schopni přiblížit se k tomuto tajemství tak dalece, abychom mu porozuměli. Toto universální dění má tak obrovité rozměry, že neexistuje člověk, který by veškerou tu výšku, šířku a hloubku mohl vyměřit, obsáhnout -ani dnes ani zítra ani kdykoliv jindy v budoucnosti. Co se děje na kříži, dokonává se mimo pochopitelné, protože jde o neproniknutelné a propastné tajemství zla.

To, co Kristus sdělil při jednom mystickém setkání s Kateřinou Sienskou, je adresováno také nám:

Jsem láska, mé dítě, ale ty nikdy nebudeš moci pochopit, co to znamená, jak daleko má láska musela jít, protože neznáš hloubku propasti, ve které tato láska je. Věř mi, není to pro mě žádná slast milovat tě.

(Z Rozmluv s Boží prozřetelností)

SVOBODA BOŽSKÁ A LIDSKÁ

V poslední kapitole se budeme zabývat problematickou otázkou, jak vedle sebe mohou současné existovat svoboda božská a lidská.

Sartre to nepovažuje za možné. Tvrdí, že on, Sartre, by nebyl svobodný, kdyby Bůh existoval jako skutečné svobodná bytost a že to platí také obráceně: kdyby byl zcela svobodný, pak by nemohl ani existovat Bůh, ani by nemohla být možná Boží svoboda. Sartre nachází velmi ostrý rozpor mezi oběma těmito svobodami.

Nezakoušíme tenhle konflikt již mezi svobodami lidí? Nenaráží moje svoboda na tvou a tvoje na moji? Hegel si ve své známé dialektice o pánu a otroku představuje „člověka“, který na počátku stvoření docela sám prochází krásným lesem a vede naprosto volný, svobodný život. Můžeme ho pojmenovat třeba Adam; Adam zpívá a tančí, ale jednoho dne náhle stojí před jiným člověkem, který si ve stejné době také tak užíval v těch nádherných lesích. Dostanou se do hovoru a oba opěvují svou svobodu, ale ne nadlouho, protože zjišťují, že takhle to vlastně není možné. Jenom jeden z nich může být pánem nad těmito lesy, nikoli oba dva. Jen jeden může být tedy svobodný, nikoli oba dva. Vypukne boj, zápasí spolu, až jeden druhého přemůže a sáhne po kamení, aby protivníka zabil. Ten prosí o zachování života a nabídne se svému přemožiteli za otroka. Tak zaniká svoboda jednoho tím, že se stává otrokem druhého.

Tak **Hegel** pomocí dialektické filosofie vykládá historii člověka jako kyvadlový pohyb od pána k otroku a od otroka k pánu. Jednoho dne totiž pozná otrok svého pána skrz naskrz, a také mechanismus moci nad ním; nakonec jej využije proti svému pánovi. Pán se mu nakonec poddá, z otroka se stane pán a obráceně. Podle Hegela se kolo dějin otáčí kolem této osy - je to dialektické napětí mezi silnějším a slabším; tento politický obraz nám dnešní svět skutečně poskytuje a zdá se, že ospravedlňuje Hegelovu analýzu.

Přenesli jsme historickou zkušenost na náboženské pole. Boží moc je všemohoucí. Bůh je nejsilnější ze všech bytostí, proto mohu před ním klečet jako poddaný, jako otrok a ze své strany si nemohu dělat nároky na svobodu, koexistence obou svobod není možná. Pro to, aby se člověk osvobodil, by byla jediná možná alternativa: musel by Boha zbavit vlády a usmrtit ho. Smrt Boha, to je sen po svobodě loužičího člověka, který si sám vybojovává svobodu tím, že Boha zbavuje moci. Toto odstranění Boha nazýváme **ateismus**, který znamená totéž, co vítězství lidské svobody nad Boží mocí. Poslední dvě století to velice halasně ohlašovala a demonstrovala dostatečnou měrou.

Freud vyložil totéž ve svém mýtu o sadistickém otci. Sadistický otec je Bůh, který nachází zalíbení v tom, že mrští člověkem na zem, rozdrťí ho a nechá ho trpět. I když mluvíme o náboženské oblasti, rozpoznáváme přece s Freudem na psychologické rovině takzvanou *smrt otce*, po níž se podvědomě touží. Mladý muž se chce potvrdit, zdůraznit vedle svého otce, kterého zakouší jako svého soka; má bludnou představu, že ho otec ovládá, ujarmuje, že ohrožuje jeho autonomii a on přece by byl tak rád za každou cenu nezávislý! Tento blud mladého člověka vrcholí v podvědomé touze odstranit otce ze světa.

Zdá se, že ve vztahu člověka k Bohu to vypadá stejně. Rival musí být odstraněn a zapomenut, copak ho nenazývají Všemohoucí, který vládne běhu světa a osudu jednotlivce? Není člověk vlastně naprogramován, aby v Božím dramatu, které je vlastně historií člověka, hrál zcela určitou roli? Bůh, který řídí všechno podle své vůle, jak o tom vypráví svatá písma, drží můj životní běh jako ruličku papíru a zde je moje existence bod za bodem zaznamenána až do posledního detailu: musím se jen tohoto svitku nějak zmocnit. V arabském světě se říká „MAKTUB“, což znamená: .....protože tak to stojí zapsáno a nemůžeme proti tomu nic dělat." Proč tedy mám rozvíjet úvahy a nějak zasahovat, nebo něco chtít změnit? K čemu? Moje

zásahy by neměly smysl, protože všechno je tu už zapsáno - MAKTUB ...

Není taková vlastně víra mnohých z nás? Přítakali jsme určitému životu, který s námi Bůh hraje jako šachovou partii. Jsme pěšáci, kterými se tahá sem a tam a občas se vyhodí! Náš osud je zpečetěn, protože hráčem je Bůh. Tomu všemu se dnes říká Boží vůle, dříve se říkalo Prozířetelnost. A Boží prozířetelnost měla na zřeteli a předvídala vedle všech jednotlivostí života také cíl života, nebe nebo peklo. A tak pochopitelně dnešní člověk revoltuje proti této představě a zdůvodňuje:

Když Bůh zná můj život od prvního okamžiku až do poslední hodiny, kde je potom moje svoboda?

Naléhavá a velmi prostá odpověď, která okamžitě do tohoto problému vnáší jasno, musí znít:

Bůh zná tvůj život, to ale neznamená, že by život, který žiješ, nebyl tvůj, ale Bůh zná dopředu všechna tvá rozhodnutí, ví, jak budeš reagovat a volit.

Příklad: Představte si matku, která v obchodním domě nechá dceru vybrat šaty, které by jí ráda koupila. Od prvního okamžiku matka ví, po kterém kusu z nabízené kolekce dcera sáhne, a tak se také stane. Bůh zná a miluje nás mnohem, mnohem více, než je schopna matka, zná dopředu naše nejhlubší a nejtímější plány, jak o tom zpíval David:

Hospodine, zkoumáš mě a znáš mě. Víš o mně, ať sedím nebo vstanu, zdálky je ti jasné, co chci dělat. Sleduješ mou stezku i místo, kde ležím.

(Žalm 139,1-2)

Průhlední jako sklo jsme pro našeho Stvořitele, přátelé! S bezmeznou láskou čte po celou dobu v našich srdcích a zná naši volbu. Ale proto přece nejsme méně svobodní! Nebyla snad dcera omezena ve své volbě nebo předem určena tím, že matka bez domlouvání ví předem, ve svém nitru, jak bude volit? Ne, ona přece s plným vědomím své nezávislosti a svobody si vybrala šaty, tyhle šaty a žádné jiné - a matka to jenom ví.

To, že Bůh ví předem a všechno, to není žádné určení dopředu, neznamená to žádné určení cesty! To musíme dobře rozlišovat! Bůh zná všechna naše rozhodnutí a cesty, kterými právě jdeme, my zůstáváme ale zcela svobodní, a jako svobodní lidé stojíme před Boží tváří.

Možná, že se zeptáte, zda při tak velké lidské svobodě Bůh ještě může být všemohoucí. Vaše otázka je oprávněná. Bůh skutečně ubral na své všemocnosti, když stvořil duchovní bytosti a když jim věnoval svobodu. Tím sám sebe omezil a půjdu až tak daleko, že řeknu, že Bůh není už zcela všemohoucí, pote co vynalezl náš svět a co do srdce člověka vložil tuto spontánní možnost volby, kterou nazýváme svobodou. Ve své božské svobodě se Bůh rozhodl ve prospěch člověka, že už nebude tak úplně svobodný. A jak člověk přijal tuto plnost? Není hřích prakticky uplatněná svoboda NE vůči Bohu, kterou Bůh vlastně musí akceptovat? Svoboda Boží zůstává stát přede dveřmi lidského srdce, tedy před lidskou svobodou, a tím před branou pekla, jak jsme se pokusili v předchozí kapitole vysvětlit. Bůh se rozhodl ve své suverénní svobodě pro nesvobodu, ale v určitém ohledu je všemohoucnost Boží tímto způsobem mnohem silnější a účinnější, než kdyby byla uplatňována nad dokonale pasivními bytostmi.

Příklad: Když mechanik musí smontovat motor, připraví si jednotlivé díly a pak je skládá a upevňuje na patřičná místa. Tak pomalu vzniká motor. Představte si ale, že by jednotlivé díly byly svobodnými bytostmi, tak rozmarnými a rozporuplnými jako jsme my, že by mu vyskakovaly z rukou a drže by před ním skotačily: některé by se poschovávaly nebo by se snažily dostat se z jeho dosahu. Mechanikovi by to určitě lezlo na nervy, protože to není Bůh a tak by vlastně motor nedal dohromady!

Bůh pracuje s živými „součástkami“, které před ním ovšem tancují své tanečky. Jde mu o vybudování Božího království, chce své dílo dokončit, vybudovat „nově město“, „nebeský Jeruzalém“, „nové nebe a novou zemi“ podle svatého Jana. Potíž je jen v tom, že tyto součástky mají ducha a život, jsou svobodné a mají možnost jeho vůli odporovat nebo se jí svěřit. Jedni říkají ANO, druzí s ním hrají falešnou hru a souhlasí jen napůl, což je absurdní! **A ti nejtopornější, ti se od něj odtahují zcela, říkají NE. A jak reaguje Bůh? Přemáhá je, krotí, nutí je? Ne, Bůh čeká. Božská trpělivost je nekonečná, je to trpělivost lásky. S nadějí a s láskou pozoruje světové dějiště a respektuje naši svobodu.**

Pomysleme na Božího génia! Pracuje s více než pěti miliardami takovýchto „součástek“, aby vybuodoval nově království a pomysleme přitom na jeho trápení! Říkám „genius“, protože přes odpor tak mnohých je pokrok v našich dějinách patrný. Božská trpělivost dokazuje, že lidstvo jako celek přece jen kráčí kupředu, že roste a že je stále více probuzenější. Boží království se vytváří a rozvíjí stále víc a víc.

Neříkejme, že Bůh stvořil svět, protože on ho vytváří stále! Kolika božským plánům už se lidé stavěli na odpor, ale Bůh neúnavně vynalézá stále na nové cesty. Počáteční stvoření, bytí z ničeho není o nic podivuhodnější než neustále nové Boží tvoření, jeho dotvořování, jeho dovynalézání - a přitom se mu do toho plete člověk se svou svobodou !

Neříkejme, že „Bůh s námi hraje podivnou hru“, protože to my se o takovou hru s ním pokoušíme. My lidé vytváříme dějiny, zcela jedinečné dějiny, a jsme za ně zodpovědní .

Díváme-li se zpět na svůj osobní život, máme leckdy dojem, že musel vlastně probíhat přesně stejně a že všechny zážitky a příhody, jak šly za sebou, byly podle Božího řízení. Se stejným zřetelem pozorujeme minulost. Existovali Abraham, Mojžíš, Ježíš, existovali Napoleon, Hitler a Násir. „MAKTUB“ - tak to stálo zapsáno. Válečná iniciativa **Hitlerova vůbec nebyla zapsána prozřetelností, stejně tak jako egyptská revoluce; člověk se rozhoduje v dokonalé svobodě**, zda zničit něco, co existuje, nebo něco nového vytvořit. Abraham mohl říci stejně dobře NE, byl svobodný.

Také Maria mohla odmítnout. Dovedu si představit, že před ní možná bylo mnoho jiných žen. které nechtěly přivolit, nechtěly říci ANO.

Tak mnozí si myslí, že život Ježíše z Nazareta byl něco předem určeného, že to byl pevně daný program vykoupení. Musel zemřít ve třiatřiceti letech, stálo to tak napsáno? Ne! To říká také Romano Guardini ve své mimořádně dobré knize „Pán“ (Der Herr), která je velmi aktuální, i když vyšla již před padesáti lety: **Osud Ježíše nebyl předem určen, mohl zemřít ve stáří osmdesáti let! Ale zemřel již ve třiatřiceti letech, protože řada lidí kolem něj tak rozhodla.** Také způsob jeho smrti nebyl nikde zapsán, lidé ale byli dost slepí a krutí, aby pro něj vyvolili to nejhorší - kříž. Proti světlu a čistotě Ježíšova poselství nakupili dostatečný odpor, který se zkondenzoval k totální blokádě mezi ním a jimi. a pak už následovala jen křížová cesta a tragický konec.

Když několikrát svým učedníkům řekl, že to tak muselo být, nechtěl tím říci, že Bůh za něj takto rozhodl, ale chtěl naznačit, že zná zlobu lidí, že o ní ví. a že zná tuhý odpor tohoto národa, že ho předvídá a že proto to takhle přijít musí. Jediná možná cesta pro hřích lidí byla křížová cesta našeho Pána.

Také Bůh to věděl. Také proroci to věděli. Tušili předem životní drama kolem zaslíbeného Mesiáše a viděli, jak se blíží. Znali dostatečně člověka, svět, mohli přesně předpovědět tragický konec. Ježíš neplnil jejich proroctví, která byla zapsána, ale proroci splnili svou povinnost, aby sepsali to, co ve svých vizích viděli. Prorok vidí v zrcadle lidské svobody předem to, co musí přijít. Je tak citlivý a vnímavý, že odhaluje budoucnost, zvedá závoj, vidí dopředu budoucí lidská rozhodnutí, a tím vlastně patří na tyto události ještě předtím, než se

stanou v čase a prostoru.

Faire l'histoire ... Dějiny jsou utvářeny stále tím, jakou volbou se rozhodujeme; člověk nastavuje hodiny a výhybky a sice tak, že vychází ze své zcela osobní a privátní sféry. Ježíš je zde spíš jako přihlížející než jako herec, kontempluje toto světové drama potemnělého lidství a v jeho srdci palčivě žhne přání: Kéž by přece jen pochopili!

A zde se mísí do dění zlo, pověstný problém negativního vedle pozitivního. Říká se: Jak mohl jen Bůh takové zlo připustit? Jako kdyby mu mohl zabránit! Ne, nemůže mu zabránit a on jako první trpí tím, když člověka zlo postihne. Slabost Boha vůči zlu je pro nás něco nezdůvodnitelného. vždyť zlo sáhlo i po něm, na jeho tělo, na jeho život. Nemohl zlu zabránit pro zachování lidské svobody, nemůže zabránit zlu, držet je od nás na bezpečnou vzdálenost.

Neustále slyšíme válečné zprávy, válečná hlášení, rozhořčují nás nemilosrdné akty násilí, jsme otřeseni bídou uprchlíků po celém světě a za tím vším jako za jevištěm je člověk - režisér, protože v lidském srdci působí zlo. Proč jsou hladomory? Přece je na celé zeměkouli dost potravin, aby se nasytili i lidé v těch nejrozlehlejších oblastech postižených hladomorem; jenomže hlad panuje i uprostřed blahobytu. Ale srdce člověka vynalézá falešné metody a sociální struktury a podle toho rozděluje statky. Naše země poskytuje všechno, ale egoismus lidí působí jako rozleptávající jed. Žádost po vlastnění, po užívání rozkoší a po moci působí ničivě - a tím Bůh trpí! Bůh ví, že tvrdost člověka je příčinou všeho lidského utrpení. Člověk jedná tak, že ničí sám sebe. Cítím bezpečně, že Bůh trpí hluboce a bolestně kvůli nám; jeho utrpení je utrpením člověka, který zklamal tím, že neužil správně své svobody. Bůh trpí tvrdší odpíráním lásky ze strany člověka, i když právě to odpírání je ke škodě jemu samému. Bůh ale musí na nás čekat, čekat...

Neexistuje náhodný osud, protože existuje člověk působící ze své vůle. **Bůh při zakládání světa spolustvořil také aspekt spontánnosti, aby člověka zušlechtil, aby mu poskytl důstojnost, aby člověk mohl být sám příčinou, aby ho obšťastnil hlubokou radostí, že může být strůjcem svého osudu, že jej může zvládat.** Ale s touto spontánností byla dána svoboda a se svobodou právo odmítání, a tím i možnost ztroskotání, možnost zla.

Občas se Bohu vyčítá, že měl stvořit svět dokonalý a ne tak chybný, jako je tento, v němž žijeme. Ještě výrazněji je to řečeno slovy věřící francouzské filozofky Simony Weilové:

Bůh stvořil ten nejhorší svol, jaký mohl vůbec stvořit!

Autorka samozřejmě přehání, ale nelze na druhé straně říci, že žijeme v dokonalém světě. Myslím si, že Bůh úmyslně chtěl přenechat člověku nehotový svět, aby jej mohl dokončit. Dal nám materiál a k tomu instrument svobody, abychom s fantazií a vlastním úsilím dotvořili budovu světa a dokončili ji. **Předem zhotovený svět, to by byla pro duchovně vyspělé a nadané lidi jen nuda, člověk by si uvědomoval apaticky milost Boží... Ne, Bůh nás vrhá do syrového života a říká:**

Probij se!

Ale pozor, to neznamená, že se z toho Bůh chce vyvléct! Je stále všudypřítomný, s námi spolupůsobící, aniž by chtěl vládnout, působí bez tlaku, násilí a pokoušení, ale působí v nás skrze svědomí, které chce nabádat a povzbuzovat k činu přes vytrvalý odpor. Bůh je zde, on je náš spolupracovník, to znamená, že stále existuje a trvá intimní spolupráce mezi Bohem a člověkem.

Zeptáte se, na kom je jako na prvním řada, kdo má začít, být v této spolupráci aktivní? Na tuto otázku je odpověď velmi těžká. Nemáme dojem, že je to na nás? Já osobně si myslím, že první je Bůh. je iniciativní, vybízí nás k změně kursu; a přes veškeré rozpory a odpor vůči této božské radě, přes naše odmítání, přes veškeré uskoky v dějinách to jde kupředu! Stvoření

spěje kupředu, zvedá se po spirále, protože Bůh zde působí z jejího středu. Motorem je božství zasuté v dění světa. **Aby však člověk mohl sebevědomě vystupovat, zdržuje se Bůh zřejmě v pozadí.** Řekli jsme, že Bůh člověku propůjčil důstojnost, aby utvářel sám sebe i svůj svět, do kterého byl postaven, proto zůstává Bůh tajemstvím diskretnosti. Vůbec nestojí o to, aby jeho projevy byly zjevné, tedy změřitelné a zvažitelné, protože chce vidět člověka jako velkého. To se musíme učit chápat, abychom rozuměli Božímu chování a počinání, které je vlastně diskretním ucházením se o lásku.

Hle, stojím přede dveřmi a tluču: zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu .v něm večeřet a on se mnou.

(Zjevení 3,20)

Diskretně a pokorně stojí jako žebrák před svobodou člověka.

Přátelé, kéž by nám tyto úvahy pomohly, abychom poznali pravou svobodu, abychom pochopili vážnost své existence. Naše osobní nasazení v této hře o život má nekonečný dosah. Osudy našeho bytí a osud této země jsou navzájem propojeny v našich rukou a Bůh je přítomen v této proplétající se vazbě. Je nečinný a činný současně, s utrpením a nadějí očekává odpověď každého jednotlivého člověka.

Bůh je přítomnost. Tkví v nimi naší svobody a našich pestrých možnostech volby, je bytostí, která nás chce vést ke správnému rozhodování. Zde se Bůh projevuje. Svět bude mít jednoho dne tvář, jakou mu dáme, přátelé. Nemůžeme nic očekávat zvnějšku nebo shora, protože veškeré dění prochází nejprve skrze lidské srdce, tam klíčí a zraje; dále skrze lidský rozum, tam se zpracovává a skrze lidské ruce, kde dostává konečný tvar a je vsazováno do světa. Naš způsob života je současně uspořádáním a formováním světa.

Muži z Galileje, co tu stojíte a hledíte k nebi⁷

(Skutky apoštola 1.1 I)

Nečekejme na Boží zázraky shora, ale vezměme otěže svého života pevně do rukou a vytyčme kurs a cíl, protože svět čeká na své uskutečnění skrze nás.

Tato slova by mohla sloužit jako výzva vám všem. Nelze ztratit ani hodinu! Naše budoucí země bude vypadat tak, jak o ní dnes rozhodneme. Církev zítřka bude taková, jak dovedeme dnes pro ni být aktivní. Svět zítřka, to je naše dnešní dílo, protože vyrůstá z mé i tvé svobody, z mé i tvé volby, já i ty rozhodujeme dnes o světě zítřka. Neexistují dějiny, které by se před našima očima samočinně odvíjely a my bychom přihlíželi jako televizní diváci. Nemáme právo být pozorovateli světa, rozhlasovými posluchači a čtenáři novin, abychom se dovídali a se zpožděním prožívali, co se už stalo. Dějiny se neodehrávají před námi, ale v nás a skrze nás - FAIRE L'HISTOIRE!

Milí přátelé, rozhodnutí, k nimž se odvážíte ještě dnes, ta budou mít vliv na život světa a na život církve. Abraham a Maria mohli zrovna tak říci ne a dějiny lidstva by se vyvíjely jinak. Něco podobného můžeme říci o Františkovi z Assisi ... Abych jmenoval alespoň jeden příklad, představme si naši zemi bez františkánského ducha a bez mohutného františkánského nasazení! ... A to se týká každého z nás. Kdybych byl v šestnácti a půl letech neřekl ANO na Ježíšovu výzvu, mnohé by se ve světě odvíjelo jinak, ačkoli jsem jen atomem, jsem mikrobem! Totéž mohou říci o každém z vás:

V síle Bohu, který působivé mně, působím k přeměně dějin.

V to hluboce věřím! Především věřím v to, že Boží síla ve mně pracuje tím silněji a může se projevit velkými věcmi, čím méně prosazuji sám sebe a čím méně se vystavuji Boží auře, abych se jí nechal zcela prosvěcovat. Pak může Bůh skrze mne působit zázraky, které budou

posouvat dějiny světa skutečně dopředu. Čím více nechám roztavit své EGO, tím budu schopnější přijímat Boží záření a Boží působení v sobě, stanu se jakousi otevřenou pasáží, budu pro něj transparentní. K tomu není třeba ničeho jiného, než mého ANO.

To je také spirituální zkušenost velké mysticky dvacátého století:

„Na hranici mého já působí ON!“

(Marie-Antoinette de Geuser)

To je moje místo a čas pro počátek Božího působení - a skrze mě pro univerzální dějiny.

Milí přátelé, svobodu člověka stále ještě nebereme dost vážně, nevěříme na důsledky našeho osobního jednání, které se šíří světem rychleji a vytrvaleji než kruhy na vodě. Snad nám tyto úvahy pomohou, abychom se svědomitě rozhodovali ve vážných věcech našeho života a abychom otevřeli srdce proměňujícímu Božímu duchu, aby každý z nás mohl působit divy. Pak také brzy dojde k viditelné proměně na určitém místě světa ... na mnoha místech. Bůh nepracuje bez člověka, ale s ním a to zcela mimořádným způsobem, dá-li se mu člověk k dispozici. Věřím, že ještě dnes může začít něco rozhodujícího, když se Bohu svěříš.

Bože, prosím tě, odpusť nu můj tuhý odporu mé obezdění proti Tvému Duchu, mou hluchotu vůči tvému láskyplnému volání u mou tlustou kůži, abych mohl růst. Nechal jsem uplynout příliš mnoho drahocenného času z.meškal bezpočet příležitostí, abych se nečítal od tebe uchopit a abych ve tvém duchu rostl. Konečně chci před tebou složit svou svobodu a ty víš. Že pro mě znamenala nejvyšší hodnotu. Chci ti ji nyní darovat, protože poznávám, že jenom ve zřeknutí se sebe a v celém odevzdávání se ve mne může rozkvést pravá svoboda. Pane, pomoz mi, abych dovedl zapomínat na sebe a abych byl .schopen tohoto odříkání. Předávám ti svůj život. Staň se tvá vůle. Přetvoř mě podle svého. AMEN.

V této svaté chvíli se promění tvůj zrak, tvé dění a prožiješ nejvyšší a nejušlechtilejší zkušenost svobody své existence. Ucítíš moc lásky Boží v nejhlubším nitru svého bytí - tam. kde Bůh a svoboda, Bůh a tvé pravé já, budou spolupůsobit a ty zakusíš pocit jednoty. Teď budeš moci jako spolutvůrce svět proměňovat, protože s Bohem proměníš svůj život.